

PROSVETNI DELAVEC

Sindikati kot idejno-politični činitelj

Na plenumu Centralnega sveta Zveze sindikatov Jugoslavije 13. in 14. marca so razpravljali o ideološko-političnem delu sindikalnih organizacij. Objavljamo uvodni referat, ki ga je napisal tov. Ašer Deleon.

V sedanjem obdobju družbeno-ekonomskega razvoja prihaja idejna in politična problematika bolj kot prej v središče družbenega dogajanja pri nas. Bistvene spremembe niso v intenzivnosti, temveč v poglavitnosti, da se zdaj spreminja značaj te dejavnosti. Poglavitne vzroke je v boljši in bolj neposredni aktivizaciji proizvajalcev in državljanov nasploh, v čedalje svobodnejšem delovanju družbenih in ekonomskih zakonitosti, v nehnem razvijanju ne le predstavnih organov, temveč tudi drugih oblik neposrednega odločanja, v dejstvu, da je naš družbeno-politični sistem doživel popolno uveljavitev in da gremo zdaj v smeri »še doslednejšega uveljavljanja temeljnega demokratičnega načela v socialističnih družbenih odnosih: pravice delovnih ljudi do delitve dohodka po delu« (iz zaključkov Izvršnega odbora Zveznega odbora SZDL). Kolikor svobodnejše se namreč oblikujejo odnosi med ljudmi, toliko svobodnejše je delo, tem bolj je za položaj vsakega posameznika značilno predvsem to, da svobodno uporablja družbena sredstva za proizvodnjo, da v svojem kolektivu samostojno ustvarja in razdeljuje dohodek, čim več ljudi dejansko odloča, tem bolj zapletena in tem svobodnejša so idejna gibanja, politični pojavi in tokovi pa globlji in bolj raznovrstni. Nikoli prej ni moglo biti toliko živih, razgibanih in pomembnih političnih pojavov, toliko novih pojavov v odnosih med družbo in delovnimi kolektivi, med posamezniki in skupnimi interesi, znotraj delovnih kolektivov in med ljudmi nasploh. Seveda so bila družbena in gospodarska protislovja tudi že prej, toda administrativni sistem je — pri nas in drugod — dušil njihovo svobodno izražanje ter jih prikrival s težnjami po nivoiranju in poenostavljanju. Zato niso bila idejna gibanja med najširšimi plastmi delovnih ljudi — v delovnih kolektivih, v komunah, na delovnih mestih, tam, kjer ljudje živijo, delajo in odločajo, tam, kjer se oblikujejo socialistični družbeni odnosi, nikoli prej tako velikega, odločilnega pomena. Boj za socialistične družbene odnose v najširšem pomenu besede spreminja v boj na praktičnem, političnem in teoretičnem področju. Težko je predvidevati vse bogastvo gibanj, tokov, pobud, odločitev, družbenih pojavov, idejnih tokov, političnih problemov, novih interesov, močnih spodbud, takšnega ali drugačnega odpora in nedoumevanja, skratka vsega, kar se bo pojavilo v našem življenju, več kot zanesljivo pa je, da bo to neusahljiv in čedalje bogatejši vir politične in idejne dejavnosti v prihodnjem obdobju.

Prav gotovo je položaj delovnega človeka v naši družbi osnovna podlaga takih gibanj. Splošno znano stališče ponavljam, ko pravim, da je značilnost vsega dosežanega razvoja položaja delavskega razreda odčitavanje človeka od sredstev za proizvodnjo in od sadov njegovega dela. Že Marx je napovedal, da se bo enotnost dela in lastnine v nadaljnjem procesu družbenega in ekonomskega razvoja ponovno upostavila na višji ravni, t. j. da bo kapital ponovno postal lastnina proizvajalcev, vendar ne kot privatna lastnina izločenih proizvajalcev, temveč kot neposredna družbena lastnina.

»Ko bo ločitav delovnega človeka od sredstev za delo izvršena, se bo takšno stanje obdržalo in se obnavljalo v čedalje širšem obsegu, vse dokler ga ne bo, temeljitejši prevrat v načinu proizvodnje spet odstranil in

ne bo ponovno upostavljal enotnosti v novi zgodovinski obliki« (Marx—»Mezda, cena in profit«).

Prav tako je znano, da z nacionalizacijo sredstev za proizvodnjo ni odpravljena ta odtujenost proizvajalcev od sredstev za proizvodnjo. Niti izročitev podjetij proizvajalcem v upravljanje in tudi njihova udeležba pri dobičku še ne spravi proizvajalca v tisti novi položaj, v katerem je zagotovljena resnična enotnost delovnega človeka in sredstev za delo. Ta enotnost se ustvari šele takrat, ko proizvajalci razpolagajo ne le s sredstvi za svojo eksistenco, temveč tudi s sredstvi za razširjeno reprodukcijo, ali točneje, za zagotovitev svoje jutrišnje eksistence, za svoj bodoči položaj v življenju in družbi. Več kot razumljivo je, da morajo politični in idejni pojavi sprito takšnih pravic in odgovornosti postajati bolj zapleteni, raznovrstnejši, globlji in da vsebuje boj za socialistično celoto dinamičnih političnih in idejnih gibanj.

Razen tega je najmočnejši element družbenega položaja posameznikov v socialistični družbi v načinu formiranja in pridobivanja sredstev za življenje. Vse dotlej, dokler ni dohodek vsakega posameznika odvisen predvsem in izključno od dela v najširšem pomenu besede, vse dokler niso materialna sredstva za življenje izključni rezultat osebnega in kolektivnega dela, nima človek v družbi stabilnega, zanesljivega in dejanske svobodnega položaja. Njegova odvisnost od katerega koli nosilca lastnine, od takih ali drugačnih »slepih sil«, na katere lahko samo vpliva v manjšem ali večjem obsegu, nujno deluje tudi na materialni položaj in na politično zavest vsakega posameznika. V takih odnosih postanejo »nujne« tudi upravičene politične kampanje, prepričevanje, prevzgoja, agitacijsko-propagandne akcije ipd. za zavestno angažiranje ljudi pri graditvi socializma. Za sedanje obdobje našega razvoja je bistvenega pomena iskanje tistih rešitev, pri katerih bo položaj vsakega delovnega človeka — tako v proizvodnji kakor izven nje, tako v podjetjih kakor v družbenih dejavnostih — odvisen od dela. To pomeni, da bodo od delitve po delu odvisni: prvič, konkretni materialni položaj tako delovnega kolektiva kakor vsakega posameznika; drugič, osebna zainteresiranost za sodelovanje pri javnih in družbenih zadevah; tretjič, politična in družbena zavest, razumevanje splošnih interesov ter vsklajanje potreb in možnosti; četrtič, osnova etičnih norm in moralnih kriterijev bo v naši družbi bolj in bolj dohodek pa delu ali točneje, realizirano delo, ker bo merilo za vrednost in družbeni položaj vsakega posameznika njegov osebni prispevek k družbenemu proizvodu in k družbenemu razvoju. Politična razgibanost v naših delovnih kolektivih, burna gibanja in široko iskanje novih rešitev za zagotovitev kar najbolj stimulativne delitve dohodka in kar najbolj človeških odnosov med ljudmi nasploh potrjujejo, da se je v naši družbi izoblikovala objektivna in materialna baza za bolj razgibano politično življenje.

Takšni pogoji morajo delovati tudi na nadaljnje spremembe v funkcijah in življenju sindikatov. Sindikati prvič pri nas niso več organizacija tistega razreda, ki ima samo svoje delo, temveč organizacija razreda, v katerega rokah so sredstva za proizvodnjo in sredstva za razširjeno reprodukcijo sredstev za proizvodnjo. Vloga sindikatov se torej razširja od »skrbi« za življenjski delovni in gnotni položaj posameznika na odgovorno in neposredno sodelovanje pri oblikovanju in razvijanju družbenega sistema in pogojev, od katerih sta odvisna moč in položaj tako družbe kakor posameznika. Dejstvo, da se politična in idejna gibanja izražajo, manifestirajo in razvijajo mnogo bolj raznovrstno, zahteva od sindikatov, da se razvijajo v načinu proizvodnje spet odstranil in

(Nadaljevanje na 2. strani)

I. KONGRES TELESNE KULTURE LR SLOVENIJE Tudi v telesni vzgoji nova sodobna praksa

V dneh 8. in 9. aprila se je zbralo v Ljubljani okoli 400 delegatov na I. kongresu telesne kulture LR Slovenije. Kongres je obravnaval stanje in potrebe telesne kulture v našem hitro se razvijajočem družbenem in gospodarskem življenju. Posebej je naglasil potrebo po temeljiti reformi telesne vzgoje na naših šolah. Tega vprašanja se je dotaknil že tov. Franc Kimovec v svojem pozdravnem govoru, dalje so govorili o telesni vzgoji v šolah predsednik sekretariata Partizana in Sportne zveze Slovenije tov. Leopold Krese v uvodnem referatu, diskutanti Drago Ulaga, Edi Serpan in drugi.

»Dosežena stopnja našega socialističnega družbenega razvoja morda bolj kot kdajkoli pred tem zahteva premišljenih odločitev, ki temelje na izkušnjah in rezultatih opravljenega dela vseh področij od gospodarstva do duhovne in telesne kulture.« je med drugim dejal tov. Kimovec. »Brez skladnega razvoja in jasne nadaljnje orientacije povsod, torej tudi na področju telesne kulture, ne bo mogoče v celoti izvršiti zastavljenih nalog nadaljnjega izboljšanja življenjskih pogojev, vzgoje in zdravja delovnih ljudi.«

»Napredek pri telesni vzgoji po šolah sicer še zdaleč ni dosežen, postavljenih smotrov, vendar pa je treba reči, da je napravljen precejšen korak dalje, vsaj v pogledu kvantitete, glede na zastavljeno stanje. S tem seveda ni rečeno, da tu ni odprtih problemov. Naproti! Šele začetne izkušnje v

bili zadostni. Tu nas čakajo še resni napor v premagovanju težav materialnega značaja in starih nazorov med našimi ljudmi. V bodoče bo treba vskladiti prizadevanja organov družbenega upravljanja in delavskega samoupravljanja s prizadevanji družbenih telesno vzgojnih organizacij za smotno koriščenje obstoječih in izgrajevanja novih objektov, poleg reševanja kadrovskih problemov na šolah, v stanovskih skupnostih, v organizacijah itd.«

»Razumljivo je, da se moramo povsod zavestno boriti za uveljavljanje načel socialistične etike. Področje telesne kulture je prav tisto, ki vzgaja, zbližuje in brusi odnose med ljudmi, kajti vsak uspeh tu je vezan s premagovanjem naporov, zavestno disciplino, kar oblikuje značaj in uči spoštovati delo in napore drugih. Poleg rezultatov, ki so razve-

društvi, če tega zaradi neurejenih ramer in neodgovarjajočih programov ne more najti v starih tradicionalnih društvih. Poleg programov gotovo mladino privlačujejo lastna društva tudi zato, ker se v njih sami upravljajo in sami urejajo način življenja. Dobro šolsko društvo pa je hkrati tudi dokaz, da je delo učitelja

za telesno vzgojo pravilno in dobro usmerjeno.

Šolski šport je logično kulturno dopolnilo prisiljenega vzgojnega dela, obenem pa zagotovo, da bodo ti mladi ljudje tudi kasneje našli pot do športa.«

Tov. Krese je še podrobneje obravnaval tudi vprašanje športa na univerzi in višjih šolah.

Kakor se razvija družba, tako se spreminjajo naloge telesne vzgoje

»Nekateri menda mislijo,« je rekel tov. Ulaga, »da je telesna vzgoja z odpravljanjem organizacijske dvotirnosti ogrožena. V tezah za Kongres telesne kulture je jasno povedano, da je treba začeti pri mladini s temeljno in vsestransko telesno vzgojo. In da bi ta zajela vso slovensko mladino, torej 100 % in ne samo nekaj 10.000 prostovoljcev, zato smo za to, da je temeljna telesna vzgoja obvezna, zato jo zaupamo šoli in zato se tako goreče potegujemo za to, da bi ustvarili tako razumevanje in take pogoje, da bi lahko naša reformirana šola to velikansko nalogo dejansko realizirala. Zavedamo se, da je to težka in za višjo kulturo našega ljudstva izredno pomembna

vaje s stališča človeških potreb. Temu predpisujemo več vaje za moč. Onemu več vaje za hitrost, za spretnost, vzdržljivost itd. — kakor je pač potrebno. Bistvo znanstveno fundirane metode je v tem, da s testi ugotovimo, kaj komu manjka, in mu tako predpišemo metodo dela. Nekateri se sklicujejo na sisteme. Tovariši, sistemi so nastajali v preteklem stoletju, ko so bili drugačni pogoji, drugačne potrebe in ko je bila znanost o telesni vzgoji še na nizki stopnji.

Na številnih mednarodnih kongresih strokovnjakov za telesno vzgojo so se sistemi (švedski, nemški, češki in drugi) medsebojno dopolnili, začeli so izgubljati na svoji togosti, dokler nazadnje ni zmagalo spoznanje, da je treba reševati naloge telesne vzgoje le v luči znanosti, ne pa pod vplivom historizma. In kaj uči znanost? Znanost uči, da delo razvija organe, delo ohranja organe in tako dalje. Treba je potemtakem poznati človekove potrebe po gibanju, treba je vedeti, kaj hočemo, kakšen telesni lik hočemo izoblikovati, kakšno telesno zmogljivost, kakšno znanje, kakšne družbene in karakterne lastnosti — in temu primeramo izbiramo sredstva in metode.

Noben sistem nima trajne veljave. Kakor se razvija družba, tako se spreminjajo tudi naloge telesne vzgoje. Dandanes se mi zdi velikega pomena, da vzgajamo človeka za produktivno delo, za urne manipulacije, za spretnost in s tem v zvezi za varnost. To pa že zahteva veliko vaje pomena, da nas vodi pri vsem tem zlasti zdravstvena usmerjenost. To pa že zahteva veliko vaj na planem (in ne v zaprtih prostorih) in veliko takih telesnih vaj, ki učinkujejo prvenstveno na notranje organe. Čez leta, ko bomo napredovali na področju avtomatizacije v proizvodnji in ko bo več prostega časa, kakor ga je danes, bodo naloge telesne vzgoje spet drugačne. Razvoj v svetu kaže, da dobiva športna rekreacija iz leta v leto vse večji pomen. Tako bi lahko naštel še dolgo vrsto razlogov, ki govorijo za pravilno družbeno in znanstveno koncepcijo v naši telesni kulturi. Mika me, da bi govoril o nepravilnem napenjanju mišičja v zastarelih metodah, dajanje prednosti izumetničenim vajam pred tistimi preprostimi vajami. Kakor so lepa hoja, tek, skakanje, plavanje; rad bi govoril o tem, kaj je resnična spretnost, ki človeka varuje pred nesrečami, rad o tem, kaj je ekonomičnost v gibanju in delu, kakšne so posledice tako imenovanega luksuznega mišičja... Vendar se zavedam, da ne smem biti predolg. Le to bi želel poudariti, da slonijo teze za naš kongres na znanstvenih zasnovah in da pomeni usmerjenost naše dejavnosti v temeljno telesno vzgojo, v tekmovalni šport in v športno rekreacijo pravilno pot.

Jasno pa je, da nam postaja ob tem dvotirnost v delovanju naših organizacij nepotrebnost. Sicer pa je znano, da je dvotirnost le posledica preživetih razmer. Še enkrat naj poudarim, da ne bi bilo prav, niti sodobno niti socialistično, če bi imeli kakor v Partizanu tako tudi v športnih društvih mladino — in če bi si delo tako razdelili, da bi bili na tej strani deležni vzgoje, na drugi pa ne. Vsi smo potrebni vzgoje — otroci v večji meri — na višjih starostnih stopnjah nas brusi družba, delo, borba in seveda tudi zavestna stremjenja — v določeni starostni stopnji pa smo potrebni tudi športne rekreacije, zato je prav, da imamo za vse to, kar je namenjeno konec koncev samo človeku, skupno društvo, skupno organizacijo — pa tudi skupno ime — telesno kulturo.«



Tovariš Leopold Krese med uvodnim referatom na I. kongresu telesne kulture LRS

tem, da se telesna vzgoja harmonično vključuje v celotno vzgojno prizadevanje šole in doma glede na spremenjene pogoje življenja v naših družinah zlasti tam, kjer sta zaposlena oče in mati, so pokazale, da dosedanj napor za ustvarjanje potrebnih materialnih in kadrovskih pogojev niso

seljivi za široko javnost, je vzgojni vpliv telesno vzgojnih aktivistov neprecenljiv. Zato so družbeni delavci na tem področju vredni družbenega priznanja in seveda potrebni tudi konstruktivne kritike, ki jim bo pomagala iskati najboljše rešitve v danih razmerah njihovega dela.«

Telesna vzgoja ponekod še vedno — nepotreben predmet

»Kongres mora nujno posvetiti vso pozornost temeljem naše telesne kulture, telesni vzgoji v šolah,« je v svojem referatu rekel tov. Krese. »Ta dejavnost je najpomembnejši činitelj v razvoju našega mladega rodu, je nekaj, brez česar človek ni popoln. Šolska telesna vzgoja že zdavnaj ni več telesno izobraževanje, temveč bistveni del splošnega vzgojnega procesa. Vzganjanje s pomočjo telesnih vaj prinese človeku vsestranske ustvarjalne sposobnosti, te sposobnosti pa ustvarjajo v njem občutek osebnega zadovoljstva in dostojanstva, mlad človek se zaveda svojega pomena v družbi ter pravic v družbenem uveljavljanju.

Sodim, da je že skrajni čas, da postane telesna vzgoja v sleherni naši šoli enakopravno vzgojilo. Žal moramo ugotoviti, da med našimi šolniki le še prepočisto naložimo na ljudi, ki popolnoma napačno mislijo, da je telesna vzgoja nepotreben predmet, ki mu ni treba posvečati posebne pozornosti. Ne bom se podrobneje spuščal v razpravljanje te misli, sodim pa, da je značilno, da še danes vodimo razpravo o tem, koliko ur šolskega dela naj bo telesni vzgoji posvečenega in

pri tem popolnoma oportunistično in brez znanstvenih utemeljitev krajšamo naši mladini še itak skromne možnosti za to vrsto dejavnosti. Tem odnosom in gledanjem so primerni tudi materialni pogoji, v katerih deluje telesna vzgoja v šolah. Niso povsod enaki, ponekod so boljši, drugod zopet slabši, vendar pa raje slabši kot dobri. Vse preveč šol je še vedno brez temeljnih pripomočkov, igrišč ter rekvizitov, telesnovzgojni pedagogi zato delajo v izredno težkih pogojih, k čemur se pridružuje še to, da največkrat niso deležni pravega družbenega priznanja. Prepričan sem, da bo kongres z ogorčenjem obsodil dejstvo, da še danes gradimo šole brez telovadnic, da še danes šole nimajo najpotrebnejših igrišč.

Priznati pa je treba, da se v zadnjem času vedno pogostejše pojavljajo na dnevnih redih sej svetov za šolstvo in ljudskih odborov problemi s področja šolske telesne vzgoje. Ta vprašanja mora naš kongres obravnavati zelo podrobno in konstruktivno. Pri tem je treba načeti vprašanje mesta šolskih športnih društev. Sodim, da je popolnoma normalno, da si mladina sama išče razvedrila in športnega izživiljanja v lastnih

naloga — saj gre za več kot četrtilijona mladine — hkrati pa se tudi zavedamo, da bo še dolgo dolgo potrebna pomoč društev. Dejavnost v različnih pionirskih oddelkih bo tudi vnaprej prav tako dobrodošla, kakor je bila doslej, o tem nikdo ne dvomi.

Iz teh je nadalje ravidno, da je treba prisluhniti potrebam mladih ljudi v industrijskih krajih, na vasi, v šolah. Če trdimo, da pride v življenju in razvoju mladega človeka doba, ko si želi napornejše vadbe, merjenja sil in tekmovalnja — če trdimo, da je treba prisluhniti potrebam človeka, ne gre za koncesije, temveč za znanstveno dognanje, da je mlademu človeku intenzivno delo in tudi intenzivno tekmovalstvo potrebno iz pedagoških in bioloških razlogov. Ko zagovarjamo tekmovalni šport — rekel bi: tudi tekmovalni šport — pri tem nikakor ne podcenjujemo pomena telesne vzgoje. Kdor je le količkar seznanjen z znanstvenimi izsledki o teoriji treniranja, bo vedel, da gre še vedno za vzgojo, za telesno vzgojo, za izobraževanje itd. Razumeti pa moramo tole: vzgajamo in vodimo mladostnike in med samovzgojo — doba, ko mora človek tudi sam razvijati svoje ustvarjalne sile. Še to naj dodam, da v sodobnih metodah športne vzgoje ni nikake bojazni, da bi strokovnjaki zane-marjali najrazličnejša sredstva, najrazličnejše telesne vaje, v metodah, ki so se preživele, o delali vse, kar je možno, in so dajali zlasti poudarka razkazovalnim vajam, t. j. vajam za gledalce, dandanes pa izbiramo

MLADI ROD na partizanskih poteh

Lepo sončno sobotno jutro.

Pred velikim poslopjem škofjeleške šole se je zbralo preko 1000 otrok v starosti od 12. do 18. leta. Kam neki gredo, se vprašujejo meščani, ko opazujejo mlade obraze in zraven resne učitelje.

»Danes bo lepo, tovarišica.« pravi enolasi pionir svoj razredničarki. »Da, lepo bo, samo glejte, da boste lepo ubogali svoje učitelje,« odvrne učiteljica, ki komaj čaka, da odidejo.

Pionirski odred škofjeleške osnovne šole, ki nosi ime domačega heroja Petra Kavčiča-Jegorova, se je razdelil v tri skupine. V vsaki skupini je nekaj starih borcev partizanov, ki bodo vodili pionirje dve uri daleč za Lubnik, kjer je padel Jegorov. Danes je odredni praznik šole.

Prva skupina otrok je že krenila v podnožje Lubnika, tudi druga in tretja sta jo ubrali vsaka po svoji poti. Vesela pesem odmeva v sončnem jutru po lubniški hosti. Pionirske zastave vihrajo in se izgubljajo v goščavi.

»Vidite, otroci, tu je bila pred 17 leti nemška zaseda, ki je napadla rajonskega sekretarja Jegorova in njegove tovariše,« pripoveduje nekdanji borec, ki mu je vsaka steza v tem kraju predobro znana. Kaže, kje je bila takrat javka, kje so se skrivali sestajali, kje so pokopali rajonskega sekretarja. Mnogo ve povedati o tistih težkih dneh naše revolucije v teh gozdovih, ki zdaj tako spokočno šumijo v pomladnem jutru.

Druga skupina otrok je šla mimo prve partizanske tiskarne, kjer je tiskal brošure in delovni material domačin, Ločan-Boris Zihler.

»Mene slučajno krogla ni našla, ostali tovariši in ena partizanka pa so padli. Med padlimi je bil tudi on,« Peter Jegorov, ki je vodil vstajo v tem delu Gorenjske. »Tako pripoveduje partizan Kržišnik. Mladi obrazi napeto poslušajo borec.

Po slabih dveh urah hoda so se tri »partizanske« - pionirske »brigade« sestale za Lubnikom, sredi gozdov na mestu, kjer stoji skromna spominska plošča padlemu junaku v spomin.

Po krajšem odmoru nad vasjo Breznica se je začel svečan del pohoda. Petnajstletni pionir je stopil na vzvišeno mesto in zbranim sovrstnikom govoril o junaku Jegorovu, o njegovih dejanjih in smrti. Čudovit govor! Ne le otrokom, še celo staremu borcu so se nabrale solze v oči. Brata padlega junaka, ki sta skupno z otroki prihitela sem gor, sta se zazrla v gozd in obujala spomine...

Nagovoru so sledile recitacije, pevski zbor je zapel, nato znova recitacije. Težko je opisati razpoloženje, ki je vladalo vsenakrog.

»Le sem, le sem, mladina moja, da vam povem to, kar sem doživel in kar čutim,« je ognjevit govoril star partizan - domači pesnik Živko. Krog njega se je kmalu nabrala množica otrok. »Breda je zaropotala, šarec

je zapel, sovražnik je padel kot snopi,« je recitiral in gestikuliral naš Živko. Otroci so odprti ust, nepremično zrlji v zagorelo lice borca. V mladih prsih se je ob tem pripovedovanju nekaj zgnilo, se zdramilo; kot prerajeni so stali sredi hoste - to je bilo zanje doživetje, kakršnega ne da še tako dober film ali knjiga.

Sredi popoldneva je po lubniški hosti odmevala partizanska in narodna pesem. Lahen vetrič je hladil zbrane, ki so se počutili kot ena velika družina, ena sama borbena partizanska družina.

Vojaki iz škofjeleške vojašnice so poskrbeli otrokom za hrano in za dobro voljo. »Na kazan!« je zaklical mlad vojak, ki je kupal kosilo za vse, ki so danes prišli. Otroci so brž izvlekli svoje posode in v repih čakali na partizansko kosilo... »Kako je dobro!« je navdušeno hvalil Mirko, ko je sede na travi pihal v vročo enolončnico. Vsem je teknilo, kaj ne bi, saj so preživeli ves dopoldan na svežem zraku sredi pomladne narave. Po kosilu so se otroci zagnali še na prodajalca koke...

Vojaki so s petjem partizanskih pesmi zabavali otroke.

Ko sem naslednji dan srečal nekaj mladih otrok, so mi hiteli pravi: »Tovariš, bilo je lepo, posebno tisti partizan mi je bil všeč, veste, in kako je moral biti hraber...« so hiteli vseprek.

Da, vsem je bilo to lepo doživetje. Mladi rod je šel po partizanskih poteh za svoj odredni praznik. Zanje je bil ta pohod praznik, pred 17 leti pa je bil ta pohod za borec huda preizkušnja, bil je ena sama borba, prežeta z ljubeznijo do svobode svojega naroda, do svobode za mlajši rod, ki danes brezskrbno hodi križem po naši zemlji, ne da bi se mu bilo treba bati zasede. Nobena, še tako skrbno pripravljena ura v razredu ne bi mogla dati otrokom toliko srčne domovinske ljubezni kot eno tako doživetje. Spomini na borec in na pomembne kraje v lubniški hosti, ki so jih tistega pomladnega dne doživljali naši pionirji, so se vsadili globoko v srca za vselej. Vlado Rozman



Prof. Janko Jocič, vodja pevskega zbora na osnovni šoli v Škofji Loki, dirigira na svečanem zborovanju za Lubnikom, kjer je padel sekretar rajonskega komiteja za Gorenjsko Peter Kavčič-Jegorov

Razprava Krste Crvenkovskega

na II. plenumu Zveznega odbora Socialistične zveze delovnega ljudstva Jugoslavije

Pri razpravljanju o vseh tistih globokih spremembah, ki bodo sledile v negospodarskih dejavnostih našega življenja, je dejal tov. Krste Crvenkovski, mislim, da smo zdaj nekje pred istimi nalogami, pred katerimi smo bili v začetku uvajanja delavskega samoupravljanja v gospodarstvu. Pri tem je po eni strani razumljivo, da novi ukrepi dostikrat zadenejo na odpor in nerazumevanje, posebno še, ker imamo danes, če pogledamo na prosvetno področje, po svetu prevladujočo teorijo, da je za reševanje aktualnih vprašanj v pogledu usposabljanja kadrov, zlasti kadrov za znanstveno raziskovalno delo, potrebna mnogo večja centralizacija kot kdajkoli doslej.

Tov. Crvenkovski je nato navedel primer, da na osnovi takšne teorije v Sovjetski zvezi n. pr. izločajo v enem letu poleg sto tisoč inženirjev tudi 800.000 mladih srednjih šol, ki ni sposobna, da bi si služila kruha, na univerzah pa ni prostora zanje. Zato je posebno važno to, kar mi zdaj delamo: da prenesemo izobraževanje kadrov na vso družbo in da se razvoj šolstva kakor tudi razvoj ustanov za izobraževanje postavi na takšne temelje, da bodo nanje lahko vplivali vsi tisti činitelji, ki v naši družbi vplivajo na razvoj gospodarstva.

Z najnovejšimi uredbami in zakoni na področju prosvete želimo osamosvojiti šole, jih spremeniti v samostojne družbene ustanove, ki bodo z lastnimi močmi svojih kolektivov in s pomočjo vseh zainteresiranih činiteljev razvijale in dvigale kakovost svojega dela, hkrati pa se prilagajale zahtevam življenja v vseh njegovih pestril oblikah, ne pa na temelju posameznih nepravilnih naziranj, češ da je treba zdaj šole degradirati na nekakšno vadišnico, ki bo dajala človeka, ki se bo kar najhitreje prilagodil delu s strojem. Razumljivo je, da tako globoke spremembe morajo prineseti s seboj vrsto napačnih naziranj, nejasnosti in deformacij.

Tako se n. pr. ideja o osamosvojitvi šol več ali manj v praksi v posameznih komunah ali nekaterih okrajih razlaga na povsem star, administrativni način. Ta osamosvojitve se namreč razlaga tako, kot da gre za decentralizacijo kompetenc s federacije na republiko, z republike na okraje in zdaj še z okrajem na komune, pod »komuno« pa se pri tem raz-

zume občinski ljudski odbor. Mislim, da je danes tako mišljenje zelo nevarno. Na osnovi takih mišljenj se lahko rodi in se že rojeva različne birokratske tendence in birokratski privilegiji, pa celo tedaj, če ne gre za materialne privilegije. Birokratski privilegiji vključujejo poleg materialnih tudi »slast« ali »strast« vladanja z ljudmi, komandiranja, da se ljudem določa, koliko bodo zaslužili, da nekdo nad ljudmi določa, kakšno in koliko je delo, ki so ga sami, delovni ljudje opravili.

Zaradi nerazumevanja vsebine izprememb je prišlo do takšne decentralizacije, ki bo očitno privela do poslabšanja dela v določenih ustanovah za izobraževanje, pa celo do ukinitve nekaterih šol. Razumljivo je, da je pri tem procesu prišlo do praktičnega prenosa finančnih obračunov med okraji in komunami; taki finančni prenosi bodo reden pojav tudi v prihodnjih letih. Toda problem se s tem ne rešuje. Prvič zato, ker bo itak naš razvoj prišel do tega, da bodo sredstva komun, okrajev, republik in federacije v nekoliko letih še bolj razvejana, kot so zdaj, ker gre proces v tej smeri. Drugič pa zato, ker ni dovolj samo ta materialni interes, da bi se razne izobraževalne ustanove solidno razvijale. Potrebni so še drugi interesi, ki bodo vplivali na splošno zanimanje družbe za vprašanja izobraževanja. Zato ne gre pri tem samo za vprašanje odgovornosti posameznih višjih teritorialnih organizacij in tudi ne le za napake pri prenašanju vsega tega na komune, temveč gre za neki interes, ki igra pomembno vlogo pri izobraževanju.

Mislim, je nadaljeval tov. Crvenkovski, da imamo danes v naši družbi štiri oblike enega in istega družbenega interesa za izobraževanje. Ne moremo več govoriti niti o izobraževanju, niti o zdravstvu, niti o drugih službah kot o neproduktivnih dejavnostih samo zato, ker je to prosveta in ker je to zdravstvo, temveč lahko govorimo le o neproduktivni in nerentabilni šoli, prav tako, kot govorimo o neproduktivnem in nerentabilnem podjetju. Pravilno postavljeno in vsajeno delo raznih izobraževalnih ustanov tako, da zadovoljuje različne potrebe, pomeni v določenem primeru začetek proizvodnje, ker se na ta način pripravlja en del sredstev za proizvodnjo, t. j. človeška delovna sila in njene kvalifikacije, ali pa to pomeni samo del proizvodnje, ki le-to vedno spremlja, ker se tako usposablja ljudje, ki so pri delu zboleli (zdravstvena zaščita), ali sploh, ki so bolni pa ne morejo delati. Toda, če je takšna ustanova neproduktivna, je neproduktivna samo zato, ker ne ustreza nalogam, zaradi katerih obstoji.

Po vsem tem, če govorimo o interesu za izobraževanje, obstoji po mojem mišljenju le-ta najprej kot splošni nacionalni interes republike, federacije, potem imamo pa še interes komun, ki se izraža v tem, da ima kar najbolj kvalificirane ljudi tako za proizvodnjo kot za družbeno življenje sploh, za upravljanje tako komun kot skupnosti komun; potem pa obstoji še interes kolektiva in gospodarskih združenj in končno še interes vsakega posameznika. V prvi vrsti, če ne izključno, bo v prihodnosti še bolj kot danes življenjski nivo vsakega posa-

meznega proizvajalca odvisen od njegovih kvalifikacij.

Potemtakem se morajo ustanove s področja izobraževanja smatrati kot svobodne ustanove in ne kot komunalne ali okrajne; vsi ti činitelji pa - od politično teritorialnih enot do oblastvenih organov, gospodarskih organizacij in drugih institucij - morajo finansirati šole. Če že lahko govorimo o komunalnih šolah, potem so to samo osnovne šole, ki morajo zagotoviti izobrazbo vsem mladim ljudem na ozemlju komun.

Zato moramo biti zlasti v začetku pri tej tako imenovani decentralizaciji zelo previdni, tem bolj, ker ona izhaja iz duha in teženj naše šolske reforme.

Tov. Crvenkovski je zatem govoril o nekaterih anomalijah, ki vzbujajo zlasti pri ljudeh, ki delajo v šolah, bojazan pred tako svobodno in osamosvojitvijo šol. Na primeru zveznih okrajnih republik in lokalnih investicij v šolstvo je ponazoril vse večji porast zveznih in padec ostalih investicij, kar je nasprotno težnjam po decentralizaciji. - Težave so tudi pri rednem nagrajevanju prosvetnih delavcev. Medtem ko so ponekod (v Beogradu) vsi občinski uslužbeni prejemali redno plačo s 5-odstotnim povzvišanjem, prosvetni delavci teh 5% niso prejeli. Dalje, skoraj vse ostale stanovanjske zadruge so prejele kredite, le zadruge prosvetnih delavcev jih niso. Ne izkoriščamo to prilichnost, da govorimo o tem, je dejal tov. Crvenkovski, navajam le težave, ki se javljajo pri ljudeh, ko vidijo, kakšen je položaj in to posebno v manjših mestih.

Javila se tudi vprašanje družbenega upravljanja v teh ustanovah. V razliko od gospodarstva imamo tu dve vrsti organov upravljanja. Tu je, če lahko tako rečem, samoupravljanje kolektiva in družbeno upravljanje, sestavljeno iz ljudi, ki so določeni od drugod.

Organi družbenega upravljanja dobivajo v zadnjem času vse več priložnosti. Tako so tudi zahteve organov samoupravljanja vse večje. Zakaj se ne bi tudi prosvetni delavci postopoma v pogledu pravic z ostalimi delavci pravičnejše obravnavali? V razliko od gospodarstva imamo tu dve vrsti organov upravljanja. Tu je, če lahko tako rečem, samoupravljanje kolektiva in družbeno upravljanje, sestavljeno iz ljudi, ki so določeni od drugod.

Organi družbenega upravljanja dobivajo v zadnjem času vse več priložnosti. Tako so tudi zahteve organov samoupravljanja vse večje. Zakaj se ne bi tudi prosvetni delavci postopoma v pogledu pravic z ostalimi delavci pravičnejše obravnavali? V razliko od gospodarstva imamo tu dve vrsti organov upravljanja. Tu je, če lahko tako rečem, samoupravljanje kolektiva in družbeno upravljanje, sestavljeno iz ljudi, ki so določeni od drugod.

Kot učitelj in pozneje šolski nadzornik v Doinji Lendavi, kjer je ostal deset let, nato kot šolski nadzornik v Ptuj, se je z vsem srcem vrgel najprej na delo za boljše organizacijo prosvetne službe. Kot pedagoški delavec si je kmalu pridobil visoko spoštovanje. Na sestankih in konferencah je dajal navodila o novem, naprednem pouku in o nujnosti povezave šole z javnim življenjem, pisal je razprave v pedagoškem tisku in neumorno predaval o nujnosti modernizacije vzgoje in pouka. Poleg prosvetnega organizacijskega dela in dela na vzgojnem področju pa se je Lev Cepuder vso preostalost svojega življenja posvetil kot pobudnik in odbornik udeleževanja v naprednih in vzgojnih organizacijah. Vedno je bil dosleden in neizprosno nasprotnik šovinizma,

svoje sodelavce je vrgal v duhu demokracije in antifasizma.

delavci? Šolski odbori doslej niso imeli pristojnosti materialnega značaja, pa se postavlja vprašanje, če bodo tako lahko opravili svoje vedno bolj zahtevne naloge. Mislim, da bomo te organe dvignili najlažje tako, da jih vržemo v ogenj, da se sami spoprimejo s težavami.

Posebno vprašanje, ki se javlja kot zavora pri nadaljnjem razvoju šolstva, je problem zaostalih krajev. Posebno na področju prosvete se čisto javlja v bistvu nepravilna in zgrešena parola, da novi sistem favorizira razvite kraje, kar je sicer točno; toda, da to vpliva na nerazvite kraje negativno, pa ni točno.

Niti v šolstvu niti na drugih področjih ni točno, da bi moral v okviru sistema omogočiti hitrejši napredek nerazvitih območij. Nasprotno, odnosi se v nerazvitih krajih javljajo na enak način pa bo družbi lažje in bolj rentabilno vlagati sredstva, ki jih tudi zdaj daje za reševanje teh vprašanj. Razumljivo, da vse to predpostavlja povečanje sredstev.

Problem pa je vsekakor šolstvo v »hrbovitih« krajih, od koder kaže učitelje, mislim, da bi moral v okviru republike določiti dodatna sredstva kot stimulans za službovanje v takih krajih.

Končno, je dejal tov. Crvenkovski, nam mora biti jasno, da z dosedanjimi zakoni nismo uvedli novi način delitve dohodka v šolah in podobnih ustanovah, temveč smo ga dali le kot možnost tistim institucijam, ki žele na ta način uvesti; to smo storili z namenom, da bi novi način preizkusili in dobili nekaj izkušenj, da bi prihodnje leto lahko prešli na nove odnose v vseh šolah. Zlasti pri tem pa je vulgarizacija zelo nevarna. Goyorijo, da bomo zdaj nagrajevali delo prosvetnih delavcev od učitelja do univerzitetnega profesorja na osnovi učinka, podobno, kot to delajo v gospodarstvu, in z nekakšnimi tromesecnimi, šestmesečnimi ali letnimi obračunavanji in merjenji rezultatov. Vse to lahko prinese samo zmešnjavo, ker je treba pri ocenjevanju dela upoštevati vse tisto, kar tvori uspešno delo pedagoga in učitelja.

Potem je tu še problem šolske kvalifikacije in službenih let. Če pomenijo šolske kvalifikacije določeno stopnjo znanja, službena leta pa določeno noven izkušnje, je to vsekakor potrebno upoštevati; ne pa določiti osnovati zgolj na tem, ker se to vprašanje komplicira zlasti pri starejših ljudeh, ki ne morejo dati od sebe toliko kot mlajši.

Lev Cepuder — sedemdesetletnik

Pred nekaj dnevi je tisto sredi dela praznovanje svojega sedemdesetletnega neumornega vzgojnega in družbenega delavca Lev Cepuder. Njegovo nad petdeset let trajajoče vzgojno in družbeno delo je predvsem znano prosvetnim delavcem, ki so delovali med obema vojnima, njegovo povojno delo pa mlademu rodu, ki ga je vzgajal v ljubljanskih domovih.

Lev Cepuder se je rodil 4. aprila 1891 v Studencu pri Krškem iz učiteljske družine. Že kot mlad dijak in učiteljski kandidat v Ljubljani se je uvrstil med napredno mladino. Zaradi neomajnega narodnostnega delovanja so ga avstrijske oblasti namestile kot učitelja najprej v Zagorje na Krasu. Ko je v Cerklji ob začetku balkanske vojne začel zbirati prispevke za srbske ranjence in je hotel tudi sam oditi med prostovoljce, so mu to preprečili in ga odpoklicali v vojaško službo. Ko se je po končani vojni vrnil iz vojnega ujetništva, se je takoj spet zavezal za narodne pravice, se vključil med Majstrove borce, se udeležil osvobodilne Maribora in se za časa plebiscita prijavil na Koroško. Po vrnitvi se je kot zavezanec učitelja kmalu odločil in je odšel službovat v Prekmurje - v taktar najbolj zapostavljeno pokrajino - kjer je najbolj primerkovano dobrih vzgojiteljev in javnih delavcev.

Kot učitelj in pozneje šolski nadzornik v Doinji Lendavi, kjer je ostal deset let, nato kot šolski nadzornik v Ptuj, se je z vsem srcem vrgel najprej na delo za boljše organizacijo prosvetne službe. Kot pedagoški delavec si je kmalu pridobil visoko spoštovanje. Na sestankih in konferencah je dajal navodila o novem, naprednem pouku in o nujnosti povezave šole z javnim življenjem, pisal je razprave v pedagoškem tisku in neumorno predaval o nujnosti modernizacije vzgoje in pouka. Poleg prosvetnega organizacijskega dela in dela na vzgojnem področju pa se je Lev Cepuder vso preostalost svojega življenja posvetil kot pobudnik in odbornik udeleževanja v naprednih in vzgojnih organizacijah. Vedno je bil dosleden in neizprosno nasprotnik šovinizma,

svoje sodelavce je vrgal v duhu demokracije in antifasizma.



Vojna ga je doletela v Mariboru, kjer so ga Nemci takoj aretirali in po dvomesečnem zaporu z družino izselili v Srbijo. Tam se je z družino takoj vključil v ilegalno delo. Ko se je po osvoboditvi vrnil, je z največjim zanosom takoj prevzel novo odgovorno nalogo pri vzgoji novega rodu. Postal je upravnik Doma Toneta Tomšiča, ki se je pozneje združil z Domom Anice Cernejeve. Kot upravnik doma je delal celih petnajst let.

Tovariš Lev Cepuder je vse svoje življenje živel kot zavezanec napredni pedagogski in javni delavci. Prežet z vzgojnimi prizadevanji je kot izkušeni pedagog tako rekoč brez počitka deloval in se zavzemal v vzgojnih domovih predvsem za to, da bi vzgojil nov učiteljski naraščaj. Pri svojem delu je Lev Cepuder vedno skromen, pa tudi dosleden pri vzgoji in delovanju za oblikovanje novega socialističnega človeka.

Temu skromnemu pedagogskemu in družbenemu delavcu smo dolžni za njegova uspešna prizadevanja, za njegove velike uspehe vso zahvalo in mu želimo še mnogo plodnih let!

Sindikati kot idejno-politični činitelj

(Nadaljevanje s 1. strani)

dikativ mnogo večjo angažiranost pri teh procesih, nenehno spremljanje vseh idejnih pojavov, sodelovanje pri političnem dogajanju v kolektivih in komunah oziroma v posameznih gospodarskih panogah ali na področjih družbene dejavnosti in novih oblik, v katerih se kaže tako podpora naprednim gibanjem kakor odpor proti uveljavljanju novih odnosov, stalno razčlenjevanje materialnih težav za uveljavitev naprednejših teženj, redno ugotavljanje neizogibnih protislovij in nasprotij v našem sistemu itd.

Gre za procese, ki močno vplivajo na praktično vsakdanjo organizacijsko in gospodarsko dejavnost, na družbeni razvoj kot celoto. Čim občutljiveje, rahločutneje, hitreje in neposredneje bodo namreč sindikati spremljali idejne probleme, pojave v pojmovanjih in mnenjih, v dobrem in slabem razpoloženju delavskega razreda, tem sposobnejši za uspešnejše iskanje novih rešitev, za predloge samoupravnih, predstavnih in državnih organov v podjetjih, krajavih in širših skupnostih za hitrejši gospodarski in družbeni razvoj, za odpravljanje deformacij v materialnih in družbenih odnosih, za nadaljevanje oblikovanje in izpopolnjevanje

nje sistema delitve dohodka, katerega uveljavitev je nujno zaupen, dolgotrajen proces. Po drugi strani jim bo spremljanje idejnih in političnih pojavov, tokov, gibanj in procesov omogočilo mnogo uspešnejše teoretične zaključke in posplošitve ter nenehno in neposredno preverjanje socialistične teorije v naši praksi. Z drugimi besedami, oblikujejo se pogoji, da se na temelju pojavov in življenju in dejavnosti delavskega razreda še tesneje povežeta teorija in praksa, t. j. da se bodo na temelju poznavanja in spremljanja konkretnih materialnih, družbenih in idejnih manifestacij še bolj in neposredneje oblikovali splošni zaključki ter da se bosta idejno pospeševala naša praksa in naš razvoj.

Vse to kaže, kako zelo naš družbeno-ekonomski sistem in še posebej sedanje težnje v nadaljnjem razvoju gospodarskega sistema in v razvijanju materialnih in družbenih odnosov, vlogi sindikatov kot politične sile, kot idejno-političnega činitelja v našem socialističnem razvoju. Sicer pa je za sodobni svet kot celoto značilen objektivni proces krepitve političnih funkcij sindikalnih gibanj. Temu sicer

pogosto nasprotujejo subjektivna pojmovanja, v glavnem poskus umetnega vcepljanja zastarelih teoretičnih »načel« v prakso, ki jih demantira, ali pa posledica neurejenih notranjih odnosov in praktičnih težav v posameznih gibanjih. Praksa nekaterih delov kaže prizadevanja, »porazdeliti pristojnosti« med sindikalnimi in političnimi organizacijami delavskega razreda, spriči česar naj bi imele stranke politične in idejne, sindikati pa ekonomske in sorodne naloge; so tudi dogmatična pojmovanja političnih funkcij sindikatov, pojmovanja, po katerih se te funkcije večših omejujejo le na politično kombinatoriko in na oblikovanje kolikor toliko sprejemljivih osnov zunanjih politike. V nasprotju s tem pa praksa kaže in potrjuje, da postajajo sindikati kot najbolj množična organizacija delavskega razreda čedalje močnejši činitelj pri reševanju splošnih nacionalnih in temeljnih mednarodnih problemov družbeno-političnega in gospodarskega razvoja. Delavski razred in njegove organizacije vso svojo vlogo na svetu ne morejo mimo temeljnih vprašanj družbenih odnosov in tako ali drugače, v različnih oblikah in metodah, zavestno ali stihljivo vplivati predvsem na vnaprejšnjo delitev družbenega proizvoda, to pa je pravzaprav eno bistvenih

političnih in družbenih vprašanj. Se posebej se kažejo politične funkcije sindikatov v nerazvitosti, v nedavno osvobodjenih deželah in na tistih področjih po svetu, kjer se bje boj za gospodarsko in nacionalno emancipacijo. Delavske organizacije, ki so pogosto najboljše organizirane družbene sile v teh deželah, postajajo nosilke programskih koncepcij in njihovega praktičnega uveljavljanja v najširši družbeni in ekonomski preobrazbi teh dežel.

Naša praksa potrjuje na svoj poseben način, da dosleden socialistični razvoj krepi politične funkcije in idejno-politično dejavnost delavskega razreda in sindikatov kot samostojne sile, ki skupno z drugimi družbeno-političnimi organizacijami in zavestnimi socialističnimi silami prispeva k oblikovanju bolj in bolj svobodnih socialističnih družbenih odnosov.

Za nas v sindikatih je izrednega pomena, da odkrito, brez presodkov in brez prikrivanja spremljajo pojave in procese v našem ekonomskem in družbenem življenju. Kadar govorimo o idejnih in političnih problemih, imamo v mislih tako pozitivne kakor tudi negativne. Pogosto je namreč prav tako nujno ugotavljati negativne pojave in pomanjkljivosti, kakor je nujno razčlenjevati in ocenjevati vrednost

vseh pozitivnih gibanj, novih odnosov, novih pojavov v zavesti, v pojmovanju in miselnosti, analizirati vse vzroke boljših in večjih dosežkov, vse elemente bolj humanih odnosov med ljudmi. V lastnem interesu, v interesu nadaljnjega in hitrejšega razvoja moramo mnogo temeljito proučevati pozitivne pojave in nove idejne manifestacije v naši zapleteni socialistični praksi. Prav tako moramo mnogo temeljiteje proučevati pozitivne pojave in nove idejne manifestacije v naši zapleteni socialistični praksi. Prav tako moramo mnogo temeljiteje proučevati pozitivne pojave in nove idejne manifestacije v naši zapleteni socialistični praksi. Prav tako moramo mnogo temeljiteje proučevati pozitivne pojave in nove idejne manifestacije v naši zapleteni socialistični praksi.

Idejno-politična dejavnost sindikatov mora torej izhajati iz vseh teh procesov in novih pojavov. Delitev dohodka podjetja in še posebej delitev osebnih dohod-

kov bo bolj postajala tako poglavitna vsebina politične in idejne dejavnosti naših organizacij, kar tudi osnovni činitelj pri oblikovanju družbenih odnosov in političnega vzdušja v delovnih kolektivih, komunah in panogah. Za sindikalne organizacije bo čedalje večjega pomena, da bodo neposredno spremljale politično razpoloženje v delovnih kolektivih in komunah, dosledno izražale mnenje in pojmovanje svojih članov, nasprotovale tistim pojmovanjem in teženjam, s katerimi se ne strinjajo, podpirale pozitivne pojave ter vplivale na to, da bodo vsi delovni ljudje naše dežele v položaju, ko lahko sami rešujejo svoje probleme. Dolgo je bil del dejavnosti sindikalnih vodstev in organizacij usmerjen v »skrb za ljudi« v urejanju plač, socialnih pravic, stanovanj, oddiha itd. Pustimo ob strani dejstvo, da sta te koncepte in tudi izraz »skrb za človeka« po svoji vsebini birokratska in nehumana, toda takšna pot urejanja potreb delavskega razreda je ne le neučinkovita, temveč tudi družbeno kompromitirana, ker izraz obravnava delavski razred kot »objekt«. Izraz dejanskega humanih in socialističnih odnosov je tista družbena praksa, ki zagotavlja ljudem, da lahko sami s svojim delom in svojim odločanjem rešujejo svoje probleme, potrebe in zahteve. Zdj se kaže vloga sindikalnih vodstev in organizacij predvsem v skrbi za to, da pridejo delovni kolektivi v položaj,

PRVI SESTANEK
prosvetnih delavcev iz ustanov
za invalidno in bolno mladino

KAM Z BREMENOM?

Ze dalj časa so prosvetni delavci, ki delajo za invalidno in bolno mladino, čutili potrebo po skupnem sestanku, na katerem bi se pogovorili o problemih, ki jih premijajo njihovo delo, in o smernicah za delo v prihodnje. V soboto, 8. aprila 1961, se je zbralo v Kamniku, v Zavodu za usposabljanje invalidne mladine 38 prosvetnih delavcev, ki delajo za invalidno mladino v bolnici Stara gora pri Sempetru, bolnici Valdoitri in mladinskem zavodu Sentvid pri Stični. Program sestanka je bil širok in zanimiv, zato je potekalo delo dopoldanskem in popoldanskem času.

Tov. Rot, upravnik Zavoda v Kamniku, ki je vodil sestanek, je nakazal področja kompleksne rehabilitacije invalidne mladine. Komplexna rehabilitacija naj bi vključevala zdravljenje, vzgojo na izobraževanje, družbeno ter poklicno usposabljanje in zaposlovanje. Mirno lahko trdimo, da je mlad invalid usposobljen tedaj, kadar se zaposli in spoji z normalnim okoljem.

Prav tako zanimiva je bila tudi razprava o kategorizaciji invalidne mladine glede na stopnjo invalidnosti. Predstavniki posameznih ustanov so razvili program dela njihove ustanove v prihodnjih letih ter s tem odgovorili, kako prizadeta mladina bi spadala v njihovo področje dela. Pomembna je zlasti nova ustanovljena šola za otroke s cerebralno paralizo pri bolnici v Stari gori. Enotno je bilo mnenje, da bo treba misliti v bližnji prihodnosti na ustanovitev zavoda, kjer bodo našli svoj dom najtežji invalidi, katerih ni možno usposobiti za samostojno življenje. Prav tako bo v zvezi z ustanavljanjem ekonomskih enot po podjetjih še narasla težava glede zaposlovanja težjih invalidov v normalnih pogojih. Tu bodo odigrala svojo pozitivno vlogo delovno-zaščitne delavnice. Prvi tak zavod bo skoro začel delovati v Ponikvah.

Beseda je tekla tudi o profilu prosvetnega delavca, ki vzgaja in izobražuje invalidno oziroma bolno mladino. Člani sami so izrazili željo po nadaljnjem strokovnem izpopolnjevanju. Izbrana je bila posebna komisija, ki naj bi skupno z VPS oddelek za defektologijo pripravila program študija za prosvetne delavce na teh ustanovah.

Med posameznimi ustanovami naj bi se postavilo čimtesnejše sodelovanje, ker so problemi, ki se pojavljajo, povsod istega značaja. To sodelovanje naj podkrepiti tudi aktivno delovanje sekcije prosvetnih delavcev, ki se posvečajo delu z invalidno ali bolno mladino.

Mr.

Pred nami je nov način nagrajevanja in rekel bi, da nanj nismo najbolje pripravljeni. Ob prvih vesteh smo bili rahlo radovedni in precej nejeverni, potem smo ugotovili, da nam to ne izdaja. Preprosto zato, ker se bo, da bi jih imeli za netovariške. Na šoli je zmerom poleg dela v razredu, ki vrsta opravkov, ki se jim človek lahko ogane, če je zadosti spreten. Bodo že drugi opravili. Mlajši. Ali pa tisti, ki se dela ne znajo ali ne morejo obraniti. Se nikoli nisem slišal, da bi bilo tako ravnanje netovariško. Da bi bili pa sedaj prejemki tistih, ki delajo več in bolje, ob mesecu za nekaj stotakov večji... Ne, prijatelj, tako nesramen pa vendar ne boš, da bi vzel. Vsi delamo in to tako dobro, da našega dela ni mogoče vrednotiti. Že z ocenami so to poskušali, toda pri ocenah ni šlo za denar.

Zal, zakon je tu in v jabolko bo treba ugrizniti. Kaj pa če bi ga takole samo malo obgrizli? Na neki šoli, sem slišal, so se domislili, da bodo vsakokrat določili ali štiri tovariše, ki bodo po plačilnem seznamu dobili višje prejemke. Ti trije ali štirje bodo denar lepo razdelili med kolege.

Vsem, kakor komu gre po plačilnem razredu in položajni plači. Tako. Kranjec ti že pokaže fige. Prav zanimivo bi bilo prisluhniti pogovoru po zbornicah pa po kotih za zborničnimi vrati. Vsi čakamo. Novo nagrajevanje pa je kakor val, ki bo zdaj pljusnil po nas in odplaknil občutje vrnosti v zavetju plačilnih razredov. Nič ne de, če je bilo to zavetje skromno. Bilo je vendarle zavetje.

Kaže, da mnogi prosvetni delavci občutijo nagrajevanje po uspehu kot breme, ki zanj ne vedo, kam bi ga odložili. Za sedaj je nadležnih samo pet odstotkov prejemkov. Kaj pa jese, ko nam obetajo, da bo odstotek znatno višji? Slišali smo že več koristnih pobud, nekaj misli je bilo tudi že zapisanih, stvari pa bi koristilo, če bi jih bilo še več, če bi se oglašili ljudje z različnimi predlogi pa tudi s prvimi izkušnjami.

Nagrajevanje po prizadevanju in uspehu v prosvetni službi vsekakor ni tako zapleteno, kakor se zdi nekaterim. Takih meril kakor v podjetjih, kjer je odločujoče število izdelkov, seveda ne moremo uporabljati. Imamo pa zato drugačna. O slehernem prosvetnem delavcu obstaja v kraju neko mnenje: ta je dober, za tega se otroci radi uče, na ekskurziji grede otroci najraje s tem, ta je pravičen, oni je pri ocenjevanju muhast in podobno. Ne mislim tu krivih mnenj, ki izhajajo iz užaljenosti staršev ali otrok. Takaka je lahko izpregladati in je narobe le to, da prizadeti sleherni nepovoljno oceno svojega dela sprejme kot krivico in neutemeljeno. Mislim, da ne bom daleč od resnice, če trdim, da sodebe, ki so splošno razširjene, zadevajo navadno v črno. Če pa obstajajo merila za take sodebe, ljudske in nestrokovne, potem morajo imeti še zanesljivejša merila za presojo učiteljski kolektivi, šolski odbori, ravnatelji in pedagoški svetovalci, organi, ki delo šole najbolj poznajo in ki so dolžni oceniti uspehe posameznih prosvetnih delavcev.

Kaj ocenjevati, je bilo prvo vprašanje. Ki smo se ob njem ustavili. Bilo je nekaj predlogov in nekateri so skušali z odstotki izraziti delež, ki naj ga ima pri oceni učiteljevo »šolsko« in »izvenšolsko delo«. Osebnost sem za to, da se pojem »izvenšolsko delo« vendarle že črta iz našega besednjaka. Izhaja iz zgrešenega naziranja, da učitelj v šoli ni dosti zaposlen in da je zato dol-

žan biti predsednik, tajnik in zapisnikar pri vseh mogočih društvi in organizacijah. Danes, ko šola ni več zaprta med štiri stene, ko s svojo dejavnostjo sega v okolico in ko tudi družba s svojimi vplivi posega v učno in vzgojno delo, ima učitelj kar dosti opraviti. Tu je delo v razredu in priprava nanj, tu je skrb za knjižnice in zbirke učil, poprava vaj in nalog, pomoč manj nadarjenim učencem in vrste svobodnih aktivnosti. Uredba o delovni obveznosti na šolah je pomankljiva, ko govori o 22 ali o 24 urah. Prav bi bilo, če bi presodili, koliko povprečno potrebuje učitelj za pripravo na eno učno uro, koliko za popravljanje nalog, za knjižnico, za zbirko učil in podobno. V delovni obveznosti pa bi moralo biti določeno, koliko ur naj bo učitelj v razredu, koliko jih ima za pripravo na pouk in popravno zvezo in koliko za ostale opravke na šoli. Na ustanovah z večjim številom učencev bi se dolžnost razdelila tako, da bi sleherni izpolnil svojo delovno obveznost, na šolah z manj ali celo z enim učiteljem pa naj se ure, ki obveznost presegajo, honorirajo.

Morda se bo zdelo to komu zapleteno ali celo odveto. Toda v času, ko v podjetjih do sekunde merijo posamezne delovne prijemke in po tem presojo storilnost, ko tudi v ustanovah natančneje določajo opravke za delovna mesta, je treba določiti delovni čas tudi za vse delo, ki ga mora opraviti učitelj. Tudi je treba vse učiteljevo delo priznati za delo in učitelja vrednotiti kakor slehernega uslužbenca.

Kaj pa učitelj kot družbeni delavec?

Predvsem je stare idilike, ki je bil učitelj poleg župnika edini izobraževalec v kraju in ki je bil v vseh vprašanih avtoriteta, že zdavnaj konec. Časopis, radio in tudi že televizija so spremenili kulturno raven v sleherni zakotni vasi, učitelj pa se je prisiljen tudi sam zatekati po nasvete strokovnjakov z drugih področij, n. pr. s kmetijstva. Družbeno življenje s svojimi organi je danes tako razgibano, da skuša pritegniti v svoj krog slehernega državljan. Vsak državljan, ne glede na poklic, ki ga opravlja, pa ima pravico in dolžnost, da je družbeno dejaven, da je upravlja, da odloča in gospodari. Tovariš Crvenkovski je v svojem članku zapisal celo, da je danes naziv prosvetni delavec sporen in zastarel.

Nedvomno se bodo še zmerom našli ljudje, ki se ne bodo mogli sprijazniti z dejstvom, da bodi učitelj svoboden uslužbenec, ki se tudi v družbenem življenju uveljavlja kot svoboden državljan. To ni nič novega, saj imamo še zmerom ljudi, ki nasprotujejo prosti izbiri službenih mest po razpisu, plačevanju nadurnega dela v šolah in podobno.

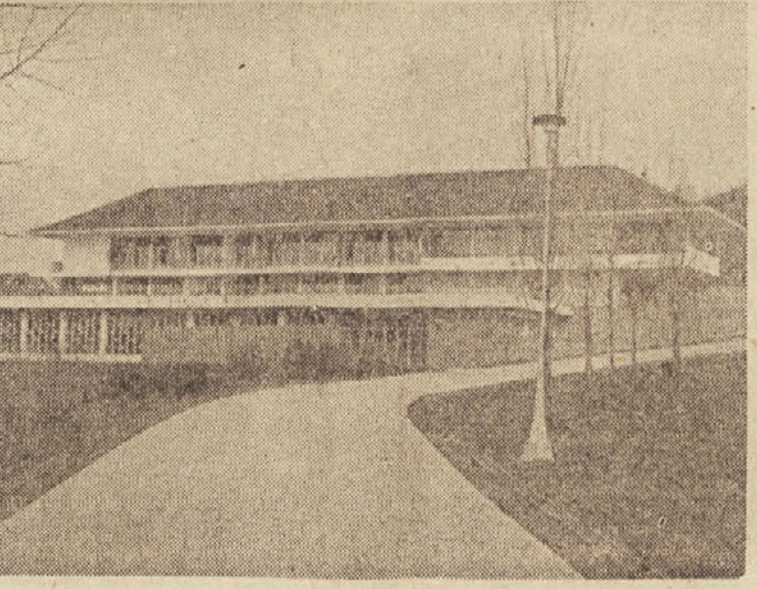
Povsod, kjer teče beseda o učiteljevi obveznosti, je govora tudi o učiteljskih materah. V veljavni je nenapisan in nepodpisan dogovor, da učiteljice, ki je tudi mati, ne kaže obremenjevati z različnimi dolžnostmi, ker opravi svoj delež že s tem, da vzgaja lastne otroke. Tako naziranje lahko velja le dotlej, dokler stoji pred učiteljem vse mogoče naloge v šoli in zunaj nje, naloge, ki nikoli niso natančno določene in jih posamezni učitelji opravljajo ali pa tudi ne. Tudi drži tako na-

VZGOJA PROSVETNIH
DELAVCEV NA ŠMARSKEM

Vsekakor za prosvetnega delavca je zdaleč ni dovolj tisto, kar je dobil v šoli. Življenje se v pestrih oblikah neustavno spreminja in tudi prosvetni delavec je dolžan, da dinamičen razvoj zvesto spremlja in pri tem aktivno sodeluje. Da bi pa to mogel, je nujno, da se seznani z osnovnimi teoretičnimi postavkami. Niti ni dovolj, da razvoj samo spremlja; prosvetni delavec bi moral biti vsaj za droben korak naprej: razumeti mora smotre in ideje dogajanj, poznati vzroke in posledice, predvidevati posledice. Brez idejne pripravljenosti, brez idejne poznavanja družbenega razvoja svojim nalogam vsekakor ne more biti kos.

Pred kratkim je komisija za idejno-politično vzgojo pri občinskem komiteju ZKS skupno z delarsko univerzo, sindikatom in občinskim ljudskim odborom organizirala za vse prosvetne delavce iz kozijske, obsoletiske, šmarške in rogaške sindikalne podružnice dvodnevni seminar v Rogatici Slatini, ki je bil internatsko urejen, prav z namenom, da bi se prosvetni delavci poglobili v družbeno dogajanje, medsebojno izmenjali misli, okrepili sindikalno zavest in se pomenili o nagrajevanju. Seminarja se je udeležilo preko 160 prosvetnih delavcev. O vlogi idejnosti pri pouku, o liku učitelja je govoril profesor Miro Lužnik, direktor zavoda za prosvetno-pedagoško službo OLO Celje, o razvoju in pomenu skupnosti prof. Lojzka Costenčnikova, o odnosih med poukom in proizvodnjo Sikst Marion, republiški prosvetni svetovalec, o nalogah in življenju sindikata ter o nagrajevanju Adi Marčič, predsednik komisije za prosveto pri OSS Celje, o razvoju občine, o perspektivnem planu in družbeni vlogi prosvetnega delavca sta govorila sekretar občinskega komiteja ZKS ing. Andrej Marinc in predsednik občine Joško Lojen. Tako je bil dvodnevni seminar vsebinsko poln in zaokrožen; prosvetni delavci šmarške občine pa si žele, da bi tako bilo vsaj vsako leto enkrat.

Ob zaključku je občinski ljudski odbor prosvetnim delavcem pripravil prijeten družabni večer, ob katerem so se sproščeno pomenili in se razvedrili tudi tisti prosvetni delavci, ki sicer služujejo v oddaljenih krajih, hkrati pa so se okrepile vezi med štirimi sindikalnimi podružnicami na Šmarskem. Naloga prosvetnih sindikatov ni le v tem, da se bijejo za izboljšanje materialnih pogojev, temveč tudi in to v zelo veliki meri, da se bijejo za vzgojo članstva, za idejnost, za boljše sindikalno zavest, za kvalitetnejše strokovno delo, za uveljavljanje šolske reforme. -I-



Lepa osnovna šola v Kumrovcu, ki jo je zgradila Jugoslovanska ljudska armada

CITROEN

že čaka srečnega nagrajenca iz vrst članov PREŠERNOVE DRUŽBE.

Zaradi sejma knjig v Mariboru in v Ljubljani podaljšujemo vpis članov do 5. maja 1961. Vsak član prejme ob vpisu brezplačno srečko, ki bodo izdane 15. junija 1961.

Glavni dobitke je avto »SPACEK«. Ostali dobitki pa: motokolesa, tranzistori in radijski aparati, sesalec za prah, električni štedilnik, zapestne ure, električni brivski aparat ter druga praktična in knjižna darila.

V članstvo PREŠERNOVE DRUŽBE se lahko vpišete pri poverjenikih, v knjigarnah in direktno na naslov: PREŠERNOVA DRUŽBA - LJUBLJANA p. p. 41-I

v katerem lahko sami urejajo svoje probleme, v skrbi za to, da lahko vloženo delo vselej prinese koristne, sorazmerne rezultate, da imajo privilegiranih in zapostavljenih posameznikov, kategorij, delovnih kolektivov in krajevnih skupnosti. Šele zdaj nastajajo oblikovni pogoji, da se uveljavljajo postavke statuta ZSJ, da "Zveza sindikatov rešuje probleme predvsem tam, kjer se zdaj v večini urejajo - znova delavskega razreda samega. To pomeni, da je boj proti zastarelim ali zastarelim pojmovanju, za večje znanje in sposobnosti pri samoupravljanju in demokraciji, proti birokratskemu egoizmu gledanju na skupne ali osebne potrebe, proti nesocialističnim pojmovanju, ki zavestno sodelovanje pri odločanju o problemih podjetja ali v življenju skupnosti, za utrjevanje delovne discipline in proti zapostavljanju, proti zanemarjanju neposrednih življenjskih potreb, strojsko kulturo dela itd. ena najpomembnejših možnosti za boj samoupravljanja."

Med najvažnejše komponente idejno-politične dejavnosti sindikatov sodi ugotavljanje družbenih in političnih pojavov ter idejnih tokov v naši praksi. Takšni pojavi lahko izhajajo tako iz materialnih možnosti in nezmožnosti, kakor tudi iz delavskega razreda, iz stopnje njegovega razvoja, zavesti, fiziognomije in znanja. Čedalje pomembnejše bo ugotavljanje, iz kakšnih vzrokov in izvirov izhajajo določene manifestacije in procesi. Za nas v sindikatih - tako v osnovnih organizacijah kakor tudi v komunalnih in višjih vodstvih - je nujno, da se organizacijsko in metodično usposobimo za neposredno, doslednejše spremljanje materialnih in družbenih gibanj, kar postaja čedalje nujnejše v procesu našega družbeno-ekonomskega in družbeno-političnega razvoja. Resnično poznavanje objektivnega položaja, še posebej pa novih gibanj in novih pojavov, postaja nujnost v življenju vsake sindikalne podružnice in vsakega sindikalnega vodstva. Zapletenost teh gibanj v naši deželi oziroma raznovrstnost manifestacij, v katerih se pojavljajo ti procesi, nam nalagata, da razen tradicionalnih metod globalnega in splošnega poznavanja političnega položaja in družbenih pojavov, oziroma razen neposrednega političnega pregleda našega stanja organizacije uporabljamo bolj znanstvene metode za poznavanje in raziskovanje političnih pojavov, idejnih problemov in družbenih procesov v naši socialistični praksi.

Od vsega tega - in sicer danes bolj kot včeraj, jutri pa še bolj kot danes - je odvisno neposredno vsakdanje politično delo, ideološko-politično izobraževalna dejavnost in praktična aktivnost sindikatov pri sprejemanju po-

trebnih ukrepov in pri izvajanju akcij.

Živahnost političnega dogajanja in pojavov namreč zahteva tudi mnogo večjo razgibanost političnega življenja v naših organizacijah, in sicer tistega političnega življenja, ki bo pomenilo najbolj neposredno zvezo s prakso in stanjem določenega delovnega kolektiva, določene skupine delavcev ali nameščencev ali določene krajevene skupnosti, tistega političnega dela, ki bo pomenilo odgovor na vprašanja iz vsakdanje prakse, reagiranje na konkretne pojave itd. Uspeh političnega dela je odvisen ne le od pravočasnega, naglega in učinkovitega reagiranja, temveč tudi od metod političnega dela, od tega, kako odkrito in iskreno, brez zametlejevanja in motviljenja se lotimo reševanja in pojasnjevanja vseh nastalih gospodarskih, družbenih in političnih problemov, zakaj v pogojih, ko odločajo vsi ljudje neposredno, ima sleherni, tudi najmanjši pojav demagoije in frazerstva pri političnem delu manj upanja na uspeh kot kdajkoli doslej. Neposredno, vsakdanje politično delo bo sindikatom omogočilo ne samo to, da bodo izraziteje vplivali na oblikovanje zavesti in pojmovanja delavskega razreda, temveč tudi, da bodo bolj in bolj postajali organizacija, katere politična dejavnost je predvsem v tem, da omogoči in olajša skladno mnenj in pojmovanj v vrstah delavskega razreda pri usmerjanju

gospodarskega in družbenega razvoja.

Vzporedno s tem je idejno-politično izobraževanje delavskega razreda, razumevanje družbenih procesov in zakonitosti družbenega razvoja ter globlje dojetje naše socialistične prakse in mednarodnih odnosov prav tako ena bistvenih nalog sindikatov. Seveda je treba tudi idejno-politično izobraževanje napraviti za sestavni del razvijanja in graditve novih socialističnih odnosov; nujno je premagati sporadične pojave pojmovanja, da mora imeti idejno-politično izobraževanje za razliko od praktičnega političnega dela bolj knjižni, sistematičen, šolski značaj. Ne da bi zanimalo potrebo po sistematičnem pridobivanju znanja in poznavanju dejstev, bo postalo družbeno-ekonomsko in idejno-politično izobraževanje delavskega razreda v naši deželi - bodisi da se izvaja neposredno v sindikalnih organizacijah, bodisi da zanje skrbijo izobraževalne ustanove, delavske univerze ali najrazličnejše šole - tem bolj funkcionalno, čim tesneje bo povezano s tokovi našega gospodarskega, družbenega, političnega in kulturnega življenja. Vpliv izobraževalne dejavnosti na družbeno-gospodarskega in družbenega razvoja je odvisen tudi od tega, kolikor bo naša programska orientacija opustila prakso omejevanja na posploševanje dosežene, oziroma kolikor bo v programski vsebini prišla do izraza anticipacija novih odnosov oziroma podpiranje progresivnih procesov, ki so se že uveljavili ali pa smo jih sprožili v naši praksi.

Zato se idejno-politična dejavnost ter družbeno-ekonomsko in politično izobraževanje ne moreta omejevati na spoznavanje kategorij znanstvenega socializma, zakonitosti družbenega razvoja in formalno-pravne strani našega socialističnega sistema. Uspešno idejno-politično delo je odvisno od vključitve čimveč ljudi v ugotavljanje bistva družbenega procesa, novih političnih deformacij, v globlje proučevanje naše prakse in konkretnih manifestacij v vsakdanjem življenju. In končno, iz tega naj se razvije mnogo širše posploševanje pojavov in tokov, teoretično obdelava načelnih vprašanj socialističnega sistema v naši deželi. Socialistični misel pri nas je uspešno odkrila osnove zakonitosti socialističnega razvoja in določila njegove glavne nadaljnje smernice. V sedanjem obdobju zahteva nadaljnji razvoj naše socialistične misli in družbeno-ekonomskega sistema vključitev čimveč števila političnih delavcev, gospodarskih voditeljev in širokih plasti delavskega razreda v odkrivanje, spoznavanje in pojasnjevanje naše družbeno-ekonomske stvarnosti.

Sestavni del sindikalne dejavnosti je sodelovanje pri sprejemanju gospodarskih in družbenih, zakonskih in drugih ukrepov. Ta dejavnost je najbolj neposredno povezana z idejno-politično pro-

blematiko, in sicer v dveh smereh. Po eni strani bodo predlogi novih ukrepov na temelju bolj neposrednega in bolj sistematičnega spremljanja idejno-političnih gibanj ne le kvalitetnejši, temveč tudi bližji pojmovanju in zavesti proizvajalcev. Po drugi strani bo večja skrb za idejno-politične manifestacije vplivala na to, da bodo tudi pri predlaganju oziroma sprejemanju posameznih gospodarskih ukrepov mnogo bolj upoštevane posledice in odmevi tako v materialnih in družbenih odnosih, kakor tudi v političnem razpoloženju in mnenjih članov delovnih kolektivov.

Gre torej za vprašanja, za katera je neposredno zainteresirana Zveza sindikatov kot celota in za katera se v najširšem smislu zanimajo vsi naši družbeni činitelji, družbeno-politične organizacije in razne ustanove v naši deželi. Če izhajamo iz tega ter upoštevamo nujnost pritegnitve in vskladitve vseh sil, kar jih je pri nas, bo te naloge mogoče uspešno izpolniti le pod pogojem široke koncentracije vseh sredstev in kadrov, skupne dejavnosti in sodelovanja družbeno-političnih organizacij, tiska, publicistike ter znanstvenih, družbenih in političnih delavcev. To je eden izmed pogojev, da bo postala idejno-politična dejavnost v celoti neolajšljivi sestavni del vsakdanje ekonomske in družbeno-politične dejavnosti kakor tudi pomemben činitelj pri nadaljnjem družbenem in gospodarskem razvoju.

Zorman

Delo aktiva nižeorganiziranih šol v šoštanjski občini

Lansko leto maja je Pedagoški center pri Svetu za šolstvo LRS organiziral seminar za prosvetne delavce in prosvetne svetovalce, ki bi prevzeli skrb za nadaljnje strokovno izobraževanje učnega osebja, ki je zaposleno na NIŽEORGANIZIRANIH SOLAH.

Priča take uspešne dejavnosti je v celjskem okraju Aktiv nižeorganiziranih šol šoštanjske občine, ki je imel dne 22. marca letos svoje redno posvetovanje na osnovni šoli Ravne pri Šoštanju. Dnevni red posvetovanja je bil dokaj pester in temu primerna je bila tudi udeležba, saj so se poleg prosvetnih delavcev teh šol posvetovanja udeležili še: okr. prosvetni svetovalec tov. Drago Čuček, okr. sekretar Obč. komiteja ZKS Šoštanj in referent za šolstvo pri ObLO Šoštanj.

Kje je iskati uspehov? Zakaj so posvetovanja na šolah samih? To so vprašanja, ki bi se jela pojavljati, in nanje je potrebno odgovoriti, da bodo nižeorganizirane šole križem naše domovine zavzele takšno mesto, ki jim je potrebno, da bodo enakovredno stopile v korak z napredkom in razvojem doline, v korak z napredkom reforme šolstva.

Zakaj kaže ravno ObLO tudi toliko razumevanja za vse to? Učitelji so bili tisti, ki so pokazali, da je njih delo nujno potrebno, da je njih delo resnično izpolnjevanje, da se kaže preko tega aktiva uspeh tudi na izvenšolskem delu učiteljskega, da o načelnih stvareh ukrepajo enotno za vso občino, vendar individualno pogojem okolja primerno. Posvetovanja so zato na šolah samih, da učitelji drug od drugega vidijo, kako se da urediti okolica šole, šolski vrt, kako se da opremiti učilnice, okna v učilnici itd. Vse to so dejstva, preko katerih ne moremo, če hočemo delo aktivni nižeorganiziranih šol šoštanjske občine okarakterizirati in ga prikazati, kar bi se uspešno odražalo tudi v delu drugih občin, okrajev. Ne gre tu za hvalo, pač pa za primere, kako si učitelji na podeželju prizadevajo, da bi bile njih šole enakovredne mestnim, da bi se na njih lahko tudi poučeval tuji jezik. In takšno je bilo zadnje posvetovanje, kjer je tov. Hudomal Mojca v kombiniranem oddelku V.—VII. razreda lepo prikazala uspešno delo učnega nemškega jezika. Čeprav je bil naslov točke dnevnega reda: hospitacija v višji skupini — pouk nemščine (eksperimentalna hospitacija o možnostih poučevanja tujega jezika na nižeorganiziranih šolah), vendar lahko trdimo, da se je s to hospitacijo pokazalo še nekaj: če je mogoče uspešno imeti kombinirani pouk pri tujem jeziku, da je to toliko lažje pri raznih drugih predmetih, ker jih pač učimo v materinščini. Torej odveč je bojazen, da bo s tem šola nazadovala, da bo nivo padel ali podobno. Namreč nasprotno: pokazalo se je, da je možno z vestno pripravo doseči iste vzgojne smote kot v razredih, kjer ni kombiniranega pouka. Saj je bila tiha zaposlitev tako lepo izražena, da je pritegnitev učencev k delu bila nujna. Lepo je bilo gledati, kako so morali sami brskati po knjigi in sestavljati stavke na podlagi tega, kar jim je pisalo na lističih (samostalniki). Poleg tega še en dokaz, da je mo-

goče, in to prav lepo, uporabljati flanelograf v višjih razredih in prav pri tujem jeziku. Flanelograf naj služi za pridobivanje novih pojmov, za ponavljanje že znanih besed, ki jih naj učenci ponavljajo na podlagi slikovnega materiala i. pd.

Torej težnja učiteljskega po enotni šoli, klic reforme je tudi na nižeorganiziranih šolah šoštanjske občine dosegla svoj namen. Do sedaj poučujejo nemščino — tuji jezik na osnovni šoli Ravne. Zavedanje in Bele vode, ostalim se je pa dala s to hospitacijo pobuda in napotek, kako je potrebno delati, da bo uspeh.

Po vsem tem se je razvila živahna debata: »dali« so se tudi idejni temelji tujega jezika in zavzelo se je stališče, naj učitelj učiti tisti jezik, ki ga pač obvlada, ne oziraje se včasih na težkoče izven šole, ker se je pač napak tolačilost stališče, da nemščine ne v naše šole. Saj jezik ni tega kriv, kar so v času NOV počeli tuji narodi nad nami. Mislim, da je potrebno, pogledati z drugega stališča: šola daje vsem otrokom enako pravico — reforme je tu —; in če je tako, se bodo pač učenci učili tistega jezika, ki ga učitelj obvlada, tistega jezika, ki so ga starši predlagali sami, saj so ravno iz njihovih vrst prišle pobude! Učiteljske daje dovolj osnovnega znanja za pouk tujega jezika, drža pa da smo včasih vse preveč komodni, da bi se nam ljubilo še nekaj več naporov, ki jih poudarjanje tujega jezika nujno daje. Temeljite priprave, samoizobraževanje i. pd.

Drugi del posvetovanja je obsegal tekoče probleme teh šol, poleg tega pa se je razvila živahna diskusija o temi: Idejnost, pouk in naše zahteve. Vsi vemo, da se z naglim gospodarskim in političnim napredkom naše družbe spreminja tudi družbeno okolje naših nižeorganiziranih šol in zato aktivni tudi tega ni prezrl. Poudarjeno je bilo, da edino idejno trden, razgledan učitelj lahko še uspeva na šoli, katere okolje je v glavnem še vedno kmečko in zaradi tega pod vplivom tradicij, idejnih usmerjenosti drugam, kot jih zavzema naša šola. To nas ne moti: saj s prepričevalno in dokazano utemeljitvijo smo že in še bomo rešili marsikateri majhen »problem«. Zakaj »problem«? Ker pač smatramo, da drugačna idejna usmerjenost ni problem, pač pa ostanek preteklosti, če so ljudje socialistično tvorni. Tu smo naredili korak naprej, mislimo v odnosih do našega kmečkega človeka: saj spoštujemo njegovo delo doma, njegovo delo za skupnost, skrb za uspešno delo šole, drugih organizacij, in zato nas ne moti, če je idejno še drugače usmerjen. Saj se tudi tu kaže revolucija, napredek, ki ga pa lahko izvede le IDEJNO TRDEN UČITELJ, ki ne pozna dvoličnosti, ampak eno in edino pravico in resnico, resnico boja za znanstveni pogled na svet! Takšno je bilo načelno stališče posveta, ki ga pa naj vsekakor vsaka šola prilagodi svojemu družbenemu okolju primerno, seveda brez mlačnosti, s taktom.

Nadalje je bilo precej govora o neklih načelnih kriterijih v zvezi s 5 % — gibljivem delu plač.

Posebno mesto razprave je zavzela točka, ki je nismo imeli nikjer nakazane v dosedanjih razpravah, ali nam se je zdelo primerna:

1. če pogledamo učitelja kot družbenega delavca, se nam zdi nemogoče, da bi bil pasiven do svojega družbenega okolja, da ne bi delal v nobeni organizaciji;

2. tak učitelj se bo slej ko prej znašel na slepi ulici, ker ne bo povezoval življenja s šolo in obratno, kar pa nam jasno narekuje naš položaj, naš razvoj in tudi program dela šole.

Zato smo bili enotnega mnenja in smo formulirali to točko nekako takole:

— sodelovanje z organizacijami na terenu, ki delujejo v mejah napredka in uspehov ter sodelovanja s šolo, v organizacijah, s katerimi se čuti napredek celotnega družbenega okolja terena;

— čuvanje skupne lastnine — šolskega inventarja in imovine.

Ta točka je dobila tudi 15 %, ker pač smatramo, da je učitelj soodgovoren za vse ono, kar se v šoli polomi, stare ali uničuje.

Odlično pa smo zaznali tendenco, da bi se tam, kjer sta samo dva ali trije na šoli, razdelili tisti 5 % kar pavašino, in sicer po dokaj čudnem ključu: »pola-pola«. Ne vem, če je to v skladu s socialističnim ocenjevanjem dela, z nazori našega človeka, ki je dosegel v teh zadnjih 15 letih tako silen razmah. Take in podobne misli je treba dosledno odklanjati in pristopiti k dejstvu, k delu, k ocenjevanju in ugotavljanju uspehov. Če

pa gledamo še povrhu to, da ima šolski odbor o tem odločati, potem moramo nujno že iz čisto vzgojnega stališča zavzeti drugo — pravilno pot.

Mislim, da s tem ne izgubljam vere v vzgojno vrednost učiteljskega, ki mora biti na vasi še posebno trdna, če hočemo, da bomo želi še večje uspehe. Če ne bomo šli po takšni poti s takšno perspektivo, potem lahko mirne duše trdimo, da se bo zakon o finansiranju šolstva lahko tudi izkrižvil in ne dajal takih pobud, kot so zamišljene za uspešno delo in napredek šolstva.

V teh nekaj mislih sem hotel prikazati to, da tudi učitelji nižeorganiziranih šol želijo iti isto pot kot učitelji popolnih osnovnih šol. Da hočejo napredek, da želijo to, da ne bodo zastali za časom, da najdejo razumevanje pri občinskih, družbenih, kot političnih forumih. Vendar je sprva težko, delo je bilo tisto, ki je odprlo vrata razumevanja tudi za šolstvo. Vodilni funkcionarji žele stika z učiteljskim nižeorganiziranih šol.

Danes ima aktiv še dvoletno tradicijo in zato smo si dovolili seznaniti široko pedagoško javnost o delu takega aktivna in dati pobudo za ustanovitve tam, kjer pač obstoje pogoji; in po našem budo povsod, po vseh ostalih občinah, ker našim na težave predvsem tam, kjer naše šole meje na sosednje občine ali okraje, ker ljudje pač ne razumejo, da si vsaka šola kroji svoje delo po svoje. Včasih pa tudi učiteljsko sosednjih šol povsem drugače zavzema stališča in ovira zdrav in idejno pravilen napredek celotnega dela nižeorganiziranih šol v eni občini.

Naslednje naše posvetovanje bo maja v Belih vodah nad Šoštanjem, na našem področju najvišje ležeči šoli pod SMREKOVCEM. Se en dokaz, kako skrbi ObLO za šolstvo: tu v Belih vodah se gradi nova šola, moderna zgradba z dvema učilnicama, sobo za tehnični pouk, knjižnico, šolsko kuhinjo, stanovanjem in TELOVADNICO, ki bo obenem služila kot dvorana. To pot bo hospitacija še v stari šoli, da se učiteljsko spozna tudi s težavami, ki jih imajo učitelji na tamonjski šoli zaradi prostorov, slabe opreme in pomanjkljivega inventarja učil.

Kolikor pa že obstoje ti aktivni po raznih občinah in okrajih, bi bilo želeli, da se malo razpišejo o svojem delu, da dobimo izkušnje še od drugih, da lahko skupno pregledano uspešno delo, da dobimo novih pobud in nasvetov.

—bv

VABILO

NA REPUBLIKO RAZSTAVO »ZA SODOBNO ŠOLO«

V dneh 11. do 19. novembra 1961 bo v prostorih Gospodarskega razstavišča v Ljubljani pod naslovom »Za sodobno šolo« razstava učil, učnih pripomočkov, šolske opreme in prototipov.

Razstavljeni bodo:

a) sodobna učila, učni pripomočki in oprema, ki jo podjetja izdelujejo za potrebe predšolskih ustanov, osnovnih šol in šol druge stopnje;

b) učila, ki so jih izdelali učenci, dijaki, učitelji in drugi za lastne in soročne šole;

c) prototipi sodobnih učil, učnih pripomočkov in opreme za predšolske ustanove, osnovne šole in nekatere šole druge stopnje;

č) na razstavi v šoli Gradbenega centra v Ljubljani bodo poleg učil te šole razstavljeni projekti za osnovnošolske zgradbe s slikovnim materialom, ki je v zvezi z gradnjo šolskih poslopij.

Pripravljalni odbor bo pred razstavo razstavne predmete komisijsko ocenil tako glede vzgojne kakor funkcionalne in ekonomske vrednosti. Glede na razpoložljiv razstaven prostor bo komisija tudi odločila, ali naj bo predmet razstavljen.

Ob priliki razstave bo izdan katalog učil, učnih pripomočkov, opreme in uslug podjetij, ki se bo pozneje dopolnjeval po potrebi in želji zainteresovanih.

Razstavljalni odbor vabi šole, podjetja, zavode, družbene organizacije in posameznike iz Slovenije, da se s svojimi izdelki razstave udeležijo. Istočasno vabi k udeležbi tudi podjetja iz ostalih republik.

Rok za prijave je do 15. junija 1961.

Vse druge informacije glede tehničnih pogojev daje: Sekretariat Sveta za šolstvo LRS, Župančičeva 3/IV — telefon št. 22-001/79.

SEKRETARIAT SVETA ZA ŠOLSTVO LRS

DVE POSEBNI ŠOLI za Pomurje premalo

Sindikarno zborovanje v Gornji Radgoni

Osrednja točka dnevnega reda na zborovanju prosvetnih delavcev v Gornji Radgoni je bilo predavanje o psihični in fizični posebnosti otroka in njegova rehabilitacija. O tej nevsakdanji temi je zanimivo predavala

tovarišica Zerdin Cilka, ki že peto leto z uspehom vodi posebno šolo v Gornji Radgoni. Posegla je v zgodovino, nato pa je na primerih prikazala najvažnejše značilnosti posameznih skupin prizadetih otrok od najtežjih do najlažjih ter možnosti njihove rehabilitacije. Posebno pozornost je posvetila skupini deštetih otrok, ki imajo poleg ljutomerske edine v prvi v Pomurju še posebno šolo, se posebno važno.

V razpravi so prosvetni delavci ugotovili, da sta dve posebni šoli v vse Pomurje premalo, da so po petletnih na sindikalnem zborovanju, ki je bilo na široko razpravljalno temo vprašanje, da so učni uspehi nižjih razrednih osnovnih šol v Gornji Radgoni, odkar imajo posebno šolo v primerjavi s prejšnjimi leti, boljše, da učenci v posebni šoli napredujejo ter da se je odpor šol, ki je bil od kraja do te šole prav zaradi vidnega napredovanja učencev zelo omilil.

Na zborovanju so obravnavali organizacijska vprašanja. Za spomeni padli borci, ki ga bo postavil občinski odbor ZKS ob 20. obletnici vstaje v Gornji Radgoni, naj bi pripravil vsak prosvetni delavec 10 oddelkov mesečnega zasluzka. Sindikalni odbor si želi več sodelovanja s šolskim in pionirskimi igrami prva šola v vilka odrednega glasila radgonske čine »Veseli črtilci«.

Maturanti in profesorji učiteljskega v Ljubljani IV. letnika — šolsko leto 1950-51

Letos bomo praznovali 10-letnico mature. Zbrali se bomo 28. aprila ob 18. uri v hotelu Turist (pogled RTV Ljubljana). Vabimo vse tedanje maturante in profesorje k polnoštevni udeležbi!

Pripravljalni odbor

Pred 16 leti je bil ustanovljen prosvetni sindikat

V dneh 12., 13. in 14. novembra 1944 je bilo v Črnomlju precej živahno. Sicer je bilo živahno vedno, saj je bil Črnomelj nazvan »slovenska Moskva«, glavno mesto širokega področja slovenskega osvobodjenega ozemlja.

Toda tiste dni je prišlo v prestonico blizu sto prosvetnih delavcev, ki so ustanovljali svojo organizacijo »strokovno zvezo učiteljev in profesorjev«.

Po italijanski kapitulaciji, zlasti po znani neuspešni ofenzivi Nemcev in domobrancev, oktobra in novembra 1943, po vsestranskem prizadevanju novozvoljene ljudske oblasti, je šolstvo na osvobodjenem ozemlju, pa tudi na delno kontroliranem ozemlju, doživelo širok razmah. Ljudstvo Dolenjske, Suhe Krajine, Bele Krajine in Primorske je navdušeno pozdravilo pravo in resnično ljudsko šolo. Vedelo je, da se bodo otroci v tej šoli vzgajali v pravem duhu borbe slovenskih ljudskih množic za resnično svobodo in socialno osvoboditev. Prav to dejstvo je vzpodbujalo novo ljudsko oblast, da je usta-

OB 20-LETNICI LJUDSKE VSTAJE

navljala nove začasne šole po vaseh, v kmečkih in drugih hišah; ljudje so otroke tudi nosili v šolo, zlasti v zimskem času, ko ni bilo obutve. Nihče ni hotel izostati, vsak je stremel za tem, da bi se otrok nekaj naučil. In tako je postala šola, kljub ogromnim težavam, resnična ljudska šola, kakor je bila tudi nova oblast, ki se je rodila sredi borb in trpljenja, ljudska.

Bilo je poskrbljeno tudi za kadre. Mladi ljudje, ki so imeli veselo do poučevanja, pa tudi starejši, so šli v tečaj v Dobliče. Tam sta bila pod vodstvom tovariša Dolgana dva taka tečaja, na katerih so tečajniki dobili osnovno, najpotrebnejšo pedagoško znanje in osnovne prijeme za delo v šoli. S tako ljubeznijo so se učili in delali in s tako ljubeznijo so potem šli v šole, med mladino, to lahko razume le tisti, ki je vse to videl in doživel. Ti mladi učitelji in učiteljice so morali premagovati ogromne prepreke in težave, saj niso imeli ničesar, večkrat razen starih sten in otrok nič drugega. In vendar

je šlo, šola je zaživela, otroci so jo vzljubili, starši tudi in pouk je tekkel.

Ko so odhajali ti mladi ljudje na svoja službena mesta, so se morali včasih prebijati skozi zasede. Tako je del absolutov tečaja v Dobličah na svoji poti v šole na Stajersko tudi padel, ko so jih napadle sovražne zasede, na katere so naleteli na tej poti. Tovariš Dolgan je, s sodelovanjem tovarišev Winklerja in Vondiča, izdelal prvi učni načrt za šole na osvobodjenem ozemlju. To je zgodovinski učni načrt, ki dokazuje delavnost in vsestransko skrb pedagoških praktikov pri gradnji nove šole.

Na obrobnihih področjih je okupator proti pravi ljudski šoli naperil vse svoj beš. Ob vdorih je uničeval vse, kar je našel s težavo zbranega v skromnih šolskih sobah, pretepal je ljudi, ki so pošiljali otroke v partizanske šole, le sreča je bila, da so se učitelji vedno pravočasno umaknili, ali pa so se pridružili borcem, ki so branili takšna napadena področja. Toda duha ljudi niso

mogli streti, ljubezni do šole niso mogli uničiti, položeni temelji nove šole so bili trdni in nepremagljivi. Gradilo jo je ljudstvo samo s pomočjo svoje nove oblasti in s pomočjo prekaljenih prosvetnih delavcev, borcev in aktivistov in mladih, novovzgojenih kadrov v dobrih tečajih.

In blizu sto učiteljev in profesorjev se je zbralo v teh dneh v Črnomlju.

Bila je to pisana družina. Stari in mladi, vojaki in civilisti so prišli. Prišli so iz brigad in divizij, z visokimi vojaškimi čini, z okrožij in rajonov, mnogi so bili do zob oboroženi, tudi ranjeni, prišli so od blizu in daleč, skozi zasede in so si morali pot izkrtiti z borbo. Prišli so iz Bele Krajine, Suhe Krajine, Dolenjske, Kočevske in celo s Primorskega. Skratka Črnomelj je bil poln prosvetnih delavcev, poln ljudi, ki so prišli, da uredijo veliko stvar in položijo temelje bodočim stanovskim organizacijam prosvetnih delavcev in se pomenijo o nadaljnjem razvoju šolstva, prosvete in dela med mladino. Tu so se našli stari znanci iz šolskih klopi, tovariši iz istih šol pred vojno z novimi mladimi, ki so komaj storili prve korake med mladino in v šolo in so že želi uspehe.

V tem času sem bil okrožni šolski nadzornik za novostanovljeno novomeško okrožje. Pred tem je bila izvršena reorganizacija in sta se združili stiško-grosupeljsko in novomeško okrožje.

Naš sedež je bil v vasi Obrh pri Dolenjskih Toplicah.

Vso pomlad in poletje ter jesen smo bili izpostavljeni vdorom okupatorja in domačih izdajalcev po Suhi Krajinici, kjer smo imeli sedež, zato smo bili v stalni pripravljenosti. Hajkali smo po Suhi Krajinici in deloma na Kočevskem, podnevi večkrat nismo mogli niti smeli v vasi, zato smo delali v glavnem ponoči. Bili smo zelo utrujeni in od stalnih nevarnosti zelo previdni. Končno smo sredi oktobra prišli v Obrh, kjer smo imeli malo več mira in možnosti za redno delo. Pričeli smo izdajati glasilo »Glas Dolenjske«, v katerem smo pisali tudi o naših šolskih vprašanjih. Šolstvo v tem predelu je redno delalo in lahko sem se posvetil šolskim problemom ter vzgoji kadrov.

Na ustanovni občni zbor smo šli trije z okrožja in to tovariši Plišč Jože-Joco, Hudales Zoran-Trubar in jaz. Krenili smo z vsem imetjem v nahrbtniku in orožjem. Prvi dan smo prišli do baze 20 v Srednji vasi pri Čermošnjicah. Tu smo prenočili in se najedli, saj je bila tu kuhinja za prehodne goste. Drugi dan smo krenili preko Semeča proti Črnomlju. Vso dolgo pot smo pešali, saj za partizana ni bila nobena pot prehoda in predolga. Med potjo proti Črnomlju, kamor smo prišli 12. novembra proti večeru, so se nam pridružili še drugi tovariši iz brigad in šol, tako da smo preko belokranjske ravnine hodili

veseli in razpoloženi in smo celo kako zapeli.

V Črnomlju nas je sprejel tovariš Vondič, ki je bil v zgodovini razveseljen divjenja. Takoj me je povabil, da bom gost njegovi hiši, češ da se bova kmalu pomenila. Našel sem precej znancev iz predvojne dobe in marsikatero smo se pomenili še ta večer. Črna nas je bila v edinicah in zalednih formacijah. Vsak je praznoval svoj rojstni dan, mnogi o uslo svojih družin nismo vedeli, češar, drugi so govorili spet o smrti tega ali onega tovariša. Bilo je to veselo, hkrati pa tudi žalostno snidenje.

Zvečer sem bil gost pri tovarišu Vondiču. Po več mesecih življenja in hajkanja sem se lep okopal in tovariš Vondič me je pripravila lepo belo posnetko ljo. To mi je zelo prišlo, to mi je spet neseem mogel. Vso noč sem se premetaval, nisem bil vaje takega udobja, saj smo ves čas spali oblečeni in obuti ali v gozdu, na trdih tleh v kaki hiši ali kožolcu, z orožjem v naročju, vsak čas pripravljeni braniti se.

Drugi dan, to je 13. novembra, smo pričeli z delom. Lacknerjeva dvorana je bila polna. Pričeli so znani šolniki in partizan tovariši Andrej Flašja-Sočan, Zborovščak, pripravljeni zastopniki ŠKOL tovariš Winkler Vencoslav, takratni načelnik oddelka za šolstvo in drugi.

Ko je orisal narodnoosvobodilno

OB STOLETNICI »UČITELJSKEGA TOVARIŠA«

Za letošnji teden muzejev je pripravil Slovenski šolski muzej občasno razstavo »100 let Učiteljskega tovariša«, prvega slovenskega učiteljskega časopisa, ki ima mnogo zaslug, da je slovensko učiteljstvo doseglo lepe uspehe pri svojem organizacijskem in strokovnem delu. Prav zato hoče s to razstavo tudi počastiti 20-letnico vstaje narodov Jugoslavije.

Pri razvoju Učiteljskega tovariša (UT) razlikujemo v času njegovega izhajanja od 1. januarja 1861 do 3. aprila 1941 več obdobji. Gradivo, ki ga na tej razstavi prikazujemo, priča, da se napredna stremeljenja počasi, a dosledno, vedno bolj uveljavljala in vplivala na delo učiteljskega v šoli in izven nje. V zadnjih letnikih UT in njegovi prilogi Prosveti so izhajali članki in razprave, ki so jih priobčevali člani Učiteljskega pokreta, gibanja, ki ga je usmerjala Komunistična partija. Učitelji, ki so vodili Učiteljski pokret, so bili marksisti, komunisti. S svojimi razpravami in članki so usmerjali slovensko učiteljstvo k dialektičnim marksističnim metodam pri njihovem poučevanju in samoučebnem delu in jih idejno približevali Komunistični partiji. Zaradi te usmerjenosti se je priključila velika večina slovenskega učiteljstva leta 1941 takoj narodnoosvobodilnemu boju in dokazala, da je eno z delovnim ljudstvom, ki ga je v boju na življenje in smrt vodila Komunistična partija Jugoslavije.

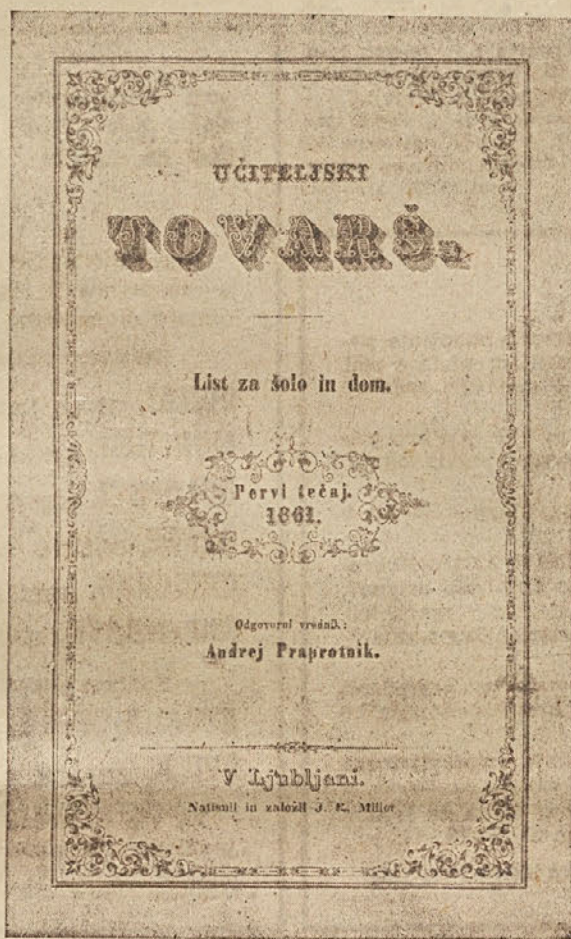
Do leta 1861, ko je izšla prva številka UT, so o šolskih zadevah poročali redki slovenski časniki, ki so izhajali v oni dobi. Največ so poročale Novice in Solški prijatelj, ki je bil prvi slovenski pedagoški časopis. Leta 1856 je Solški prijatelj spremenil naslov in vsebino ter postal cerkveni list. Novice niso šolskim zadevam mogle odstopiti več prostora kakor so ga že, zato so pomembni učitelji večkrat predlagali, naj bi prišel izhajati poseben šolski časopis; izmed vseh si je najbolj prizadeval za ustanovitev samostojnega glasila Andrej Praprotnik. Že leta 1855 je ustanovil v Ljubljani »Učiteljsko pravilnico«, ki je bila prvo slovensko učiteljsko društvo. Spoznal je, da bo dober časopis, tiskan v slovenskem jeziku, največ pomagati, da se bodo učitelji na Slovenskem prišli izobraževati. Hoja je vzbudila s pomočjo časopisne uredništva pri učiteljih narodni ponos in zavest, da le pouk v slovenskem jeziku lahko pomaga odpravljati nepismenost in s tem zaostalost med ljudstvom. Zeleni je tudi, da bi se slovenski učitelji združili v društvo, časopis pa naj bi bil vez med njimi.

Cas, v katerem je prišel izhajati UT v takratni Avstriji, imamo ustavno dobo, ko so bile dane po padcu Bachovega absolutizma ljudstvu prve demokratične pravice. Učitelji so bili malo izobraženi in kot cerkveni službenici povsem podrejeni cerkvi. Redke učiteljske skupščine, ki so jih vodili dekani kot šolski nadzorniki, so jim malo koristile pri pouku v šoli. Takrat je prišla politična diferenciacija med Slovenci. Koliko so učitelji pripadali v vrste mladostencev, to ne moremo vedeti, vendar pa se lahko trdimo, da jih je nekaj bilo. Zaradi materialne odvisnosti je večina podpirala konserva-

tive, ki so na Kranjskem imeli vso podporo cerkve, zato si je izposloval Andrej Praprotnik najprej dovoljenje škofije za izdajanje lista. Ta je dovolila in odobrila je tudi, da lahko list prinaša šolske postavne na posebni prilogi, tiskani v nemškem jeziku. Pri ustanovitvi UT sta pomagala Praprotniku učitelja Fran Gerkmann in Janez Zorin. Denarno pomoč je dal tiskar Rudolf Milic, ki je bil zato solastnik lista.

Andrej Praprotnik je imel takrat, ko je prišel izdajati UT, že mnogo skušenj kot dopisnik. Prav tako je imel skušnje kot pisatelj šolskih knjig in knjig za mladino. Med takratnimi učitelji je bil najbolj primerna oseba za urednika lista, ki je imel nalo-

bo v spotiko duhovščini, ker je cerkev z njim izgubila nadzorstvo nad šolo. Močnik je bolj kakor Praprotnik zagovarjal konservativne nazore, zato je nastal med učitelji odpor in na Stajerskem je prišel Ivan Lapajne izdajati drugi učiteljski list »Slovenski učitelj«. Ta je zastopal napredno usmerjeno učitelje. Istočasno se je opredelil del učiteljev, ki nacionalno ni bil zavezan, pač pa politično liberalno usmerjen, za nemški šolski časopis Laibacher Schulzeitung (Ljubljanski šolski časnik), ki je vodil boj za ohranitev nemškega učnega jezika v šolah. Ko je leta 1882 Praprotnik spet prevzel uredništvo UT, so se prilike že dokaj izpremenile. Na Stajerskem je izhajal Popotnik, na Goriškem Soli; takrat so imeli slovenski učitelji kar tri strokovne liste. Solstvo se je močno razvilo, odkar ga cerkvene oblasti niso več upravljale. Učitelji so bili mnogo bolj izobraženi, ker so se šolali na štiri letnih učiteljskih. Povsod so delovala učiteljska društva.



go povezati vse slovenske učitelje in pripraviti ustanovitev učiteljskega društva. Njegov delež pri izboljšanju šolskega leta v takratni šoli ni bil majhen in je prejel že priznanje sodobnikov. V prvem desetletju, ko je UT urejeval Andrej Praprotnik (1861 do 1872), t. j. v dobi tkzv. konkordatske šole, je bil to zgolj slovenski šolski časopis, ki ni smel opozarjati na napredne tokove v svetu, in glavna njegova naloga je bila priobčevati praktične šolske napotke in gojiti slovensko narodno zavest. Ko se je zaostriala nacionalna diferenciacija, je nasledil Praprotnik kot urednik, nasledil ga je Matej Močnik (1873-1882). Liberalni šolski zakon, ki je bil sprejet leta 1869, je

Leta 1890 je Praprotnik odložil uredništvo UT in list je postal glasilo slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani. Njegov novi urednik Andrej Zumer (1890-1894) je objavil nov program, ki se je razlikoval po obširnosti od poprejšnjih. Ni posegel še v svetovno-nazorsko področje, pač je mnogo pisal o združitvi učiteljskih društev.

Leta 1889 je bila ustanovljena Zaveza učiteljskih društev in njeno glasilo je bil Popotnik. Pod uredništvom Jakoba Dimnika (1894-1903) je UT prišel odkrito zagovarjati narodno napredno stranko in prišel boj proti Slovenski ljudski stranki, ki je imela med učitelji takrat le malo pristašev. V UT so se pojavili

Prej, po zaslugi protiljudskih režimov razdvojen, je združila skupna borba in skupna misel po enotni šoli in enotni vzgoji našega mladega rodu.

Naslednji dan bi se moralo delo nadaljevati. Obravnavali bi vprašanje bodoče šole in vzgoje. To važno vprašanje bi morali obravnavati ločeno od organizacijskih vprašanj. Toda od tega ni prišlo zaradi vdora okupatorja in izdajalcev v Črnomelju.

Trobenje in plat zvona so že zgodaj jutraj prebudile speče Črnomeljce. Vsak se je spraševal: »Kaj neki to pomeni?« Tega niso bili navajeni, saj so že preko enega leta živeli svobodno. Zunaj je bilo turobno in pričelo je močno deževati.

Pohiteli smo na trg pred okrožje. Tam smo zvedeli, da prodirajo tri sovražne kolone proti Beli Krajini in da je treba Črnomelj evakuirati. Ena kolona je prodirala iz smeri Kočevja, druga iz Novega mesta in ena baje z onstran Kolpe s hrvaške strani.

Takoj smo vedeli, da z našim nadaljnjim delom ne bo nič. Glavni štab NOV je odredil evakuacijo svojih ustanov, zlasti skladišč in drugih ter bolnice v Kanizari. S tovarišem Hudalesom sva pomagala nositi ranjence iz bolnice v Kanizari in sva nosila tovariša Kvedra Dušana-Tomaža, ki je bil ranjen ob priliki preizkušnje angleškega orožja, pri čemer je našel smrt narodni heroj France Rozman-Stane. Ranjence

je potem prevzela posebna ekipa in jih je spravila na varno. Tudi drugi so pomagali, kjer je bilo to potrebno. Tako so se tudi prostovoljni delavci izkazali pri tem poslu. Tovariš Rojce, ki je bil intendant v Črnomlju, nam je delil cigarete in dežne plašče, saj je dež vedno huje lil in smo bili že precej mokri. Ta plašč mi je kasneje večkrat prišel prav in ga imam še danes za spomin.

Naša skupina, v kateri smo bili tovariši Winkler Venčeslav, Mencej Martin, Hudales Zoran, Plišč Joco, Kopač Zora, Dernač Vlado, jaz in še nekateri, katerih imen se ne spominjam več, je krenila proti Suhorju. Hodili smo precej časa, dež je lil venomer, dokler nismo bili sigurni, da smo varni. V neki vasi smo zavili v kmečko hišo, kjer je bilo toplo, da se malo ogrejemo in posušimo. Bili smo lačni in gospodinja je skuhala krompir v oblicah.

Sedli smo okrog mize in nadaljevali s konferenco. Spominjam se, da sva s tovarišem Winklerjem, s katerim sva že poleti v Suhi Krajini razpravljala o tem, sprožila vprašanje nižjeorganiziranih šol in splošne izobrazbe otrok na takih šolah. Okrog tega vprašanja smo razvili zelo široko diskusijo in ugotovili, da bomo morali prav tem šolam v novi družbi posvetiti največ pozornosti, če bomo hoteli enakomerno dvigniti raven znanja in izobrazbe slovenskega otroka. Vsak je prispeval svoje mnenje, saj nas je bila večina takih, ki smo po

več let poučevali na takih šolah. Medtem je gospodinja skuhala krompir. Skromna jed tega dne nam je zelo teknila in toplo soba nam je vsem prijala, tako da smo zelo živahno diskutirali in se vživeli v šolo in v duhu smo bili vsi med bivšimi učenci. Živahen razgovor je prekinil nenavaden dogodek.

Sedel sem pri oknu in nena doma mi je udarila na uho nemška govorica. »Fante! Svab! sem vzklilni.« Čujem nemško govorico! Vsi so poskočili in prisluhnili, zgrabili orožje in svoje reči.

Prvi sem bil v veži in previdno odprl večna vrata, da bi videl kaj je in kako se bomo rešili iz situacije. Toda o kakih Svabih ni bilo ne duha ne sluha, pač pa je bila vas polna partizanov. Stopil sem ven in ugotovil, da je prišel v vas avstrijski partizanski bataljon, ki so ga formirali. Občleni so bili v partizanske uniforme, le na rokavih so imeli avstrijski grb. In ti so govorili nemški in nas tako prestrašili.

No, nevarnosti ni bilo, strah se je polegel in vrnilo smo se v sobo ter nadaljevali z delom. Prej smo se malo smejali na račun takih Svabov. Proti večeru so prišli v vas tudi tečajniki iz Doblič in tako se je naše število povečalo. Med njimi je našel tovariš Hudales tudi svojo ženo Danico, ki je poučevala v tem tečaju, s katero se že dolgo časa nista videla.

Prenočevali smo v nekem

Razgovor z A. Podjavorškom

(Ob njegovi drugi nagradi Sklada Borisa Kidriča)

Dne 11. t. m. je bila ob obletnici smrti velikega jugoslovanskega socialističnega revolucionarja in oblikovalca nove Jugoslavije Borisa Kidriča v prostorih Izvršnega sveta LS LRS v Ljubljani slavnostna seja, na kateri so bili mnogim slovenskim znanstvenikom podeljene nagrade in priznanja Sklada Borisa Kidriča. Ob tej priliki je prejel nagrado za razpravo »Vprašanje razvojno prizadetih otrok pri nas« tudi prof. Albin Podjavoršek. To je že njegova druga nagrada iz sklada Borisa Kidriča. L. 1958 je prejel podobno nagrado za razpravo »Pomen rehabilitacije invalidov v sodobnem zdravstvu in socialnem skrbstvu«. Tovariša Albina Podjavorška poznamo kot agilnega kulturno-prosvetnega in javnega delavca. Ob priliki te nagrade sem mu kot našemu sodelavcu postavil nekaj vprašanj. Našel sem ga v poklicni posvetovalnici v Celju, v čakalnici, polni mladincev, ko je obravnaval svoje kandidate za poklice. Časa nisva imela mnogo.

1. Mnogo delaš. Kaj se ti zdi potrebno pri vzgoji naše mladine? Vse mora iti po načrtu, točno in sistematično. Potem prihranimo mnogo časa in imamo boljše uspehe. Ko bomo našo mladino, ki se šola v višjih razredih osemletke, v srednjih šolah, a tudi na univerzi, naučili, kako naj se poslužuje virov, kako naj bere, kako naj raziskuje in išče itd., skratka: kako naj se uči, bodo učni rezultati tudi ob večji zahtevnosti učne snovi in težjih pogojih boljši.

2. Kot predsedniku slovenske sekcije Jugoslovanskega združenja za poklicno usmerjanje ti je gotovo prva stvar služba poklicnega usmerjanja. Kaj sodiš o dosedanjih uspehih? Mesec april smo določili za mesec poklicnega usmerjanja. Slovensko učiteljstvo pridno sodeluje. Tega smo lahko zelo veselili. Da bi šolam in učiteljem olajšali delo, smo jih oskrbeli tudi z ustrezno literaturo, ki se je — kakor lahko ugotovljamo večkrat na terenu — dobro poslužujejo. No, saj sem o tem prav v Prosvetnem delavcu večkrat pisal. Zelo priporočam, da se šole naroče tudi na list »Čovek i znananje«. Izhaja v srbsko-hrvaškem jeziku v latinici z aktualno sodobno vsebino. Po šolah bomo morali napraviti za našo stvar še več propagande, čeprav smo lahko z dosedanjim delom zadovoljni. Nekaj pobud pa bo treba še v vrhove.

3. Vemo, da si tudi podpredsednik slovenske sekcije Združenja psihologov FLRJ. Kaj sodiš, da je trenutno najbolj pereče psihološko vprašanje pri nas? Pomanjkanje poklicnih psihologov za šolsko prakso. Čas nas dobesedno prehitava. Opozoril bi na »Pravilnik o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju« (Ur. list FLRJ 27/60), ki odreja poleg ostalih (zdravniški, socialni ipd.) tudi temeljit psihološki pregled ali psihološko obdelavo. Delo je treba opraviti do julija t. l. To je slovenski problem, o katerem je že razpravljala tudi odbor sekcije psihologov. Treba je določiti teste za psihološke preiskave, kriterije, metode. Svet za socialno varstvo LRS bo od 15. do 24. aprila t. l. organiziral v Ljubljani posvetovanja za člane komisij I. stopnje in psihologi se bomo o tem problemu posvetovali dne 21. t. m. To je prvo, kar bo treba opraviti. Z reformno šolo pa se postavljajo pred nas še številna druga šolska vprašanja, ki nujno terjajo sodelovanje psiho-

loške službe. Vsekakor je pereče vprašanje psiholoških kadrov.

4. Povej še kaj v zvezi z razpravo »Vprašanje razvojno prizadetih otrok pri nas«, ki jo je upravljal odbor Sklada Borisa Kidriča okupli?

Pri praktičnem pedagoško-psihološkem delu na terenu, predvsem na podeželju, sem naletel na mnoge težke probleme socialnega in pedagoškega značaja, ki sem jih želel z razpravo, ki jo je bil lani Sklad Borisa Kidriča kot anonimno razpisal, prikazati ozioroma nanje opozoriti. Sodelujem tudi v vzgojni posvetovalnici v Zalcu. Marsikaj žalostnega sem videl, kar bi bilo vredno peresa Maksima Gorkga. Moram pa z veseljem potrditi, da kažejo kompetentni činitelji po občinah mnogo smisla za reševanje socialnega vprašanja, zato pri tem delu po svojih skromnih močeh rad sodelujem. Tale razprava je rezultat mnogih razmišljanj o življenju in perspektivah razvoja prizadetih otrok in mladine na našem podeželju.

5. Pred dvema letoma si prejel podobno priznanje kot letos. Katere teme pa si se takrat lotil?

Slo je prav tako za razpis Sklada Borisa Kidriča. Kot defektologa me že od nekdaj zanima vprašanje invalidnih otrok, njih vzgoje in njih bodočnosti v naših novih življenjskih pogojih. Ko smo v Celju ustanovili okrajni zavod za rehabilitacijo invalidov, sem pri delu v tem zavodu nabral mnogo izkušenj, ki sem jih želel prikazati v razpravi »Pomen rehabilitacije invalidov v sodobnem zdravstvu in socialnem skrbstvu«, ki je bila pozitivno ocenjena in nagrajena. V izveščku je razprava objavljena v Gospodarskem koledarju 1960. — Poklicni vzgoji telesno in duševno defektne mladine posveča naša družba mnogo pozornosti in je zakonodaja v tem smislu v naši državi brez dvoma med najnaprednejšimi v svetu. Cilji in načrta so tu, pogoje, metode in sredstva bomo polagoma ostvarjali. Razen že omenjenega »Pravilnika o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju«, bo velikega pomena v bodoče za našo mladino tudi »Uredba o poklicni rehabilitaciji otrok zavzavancev« (Ur. list FLRJ 51/60). Problematiko defektnih ljudi bomo morali imeti stalno pred očmi.

6. Pa še tvoje mnenje o delu okrajnega pedagoškega društva v Celju, katerega predsednik si?

Pedagoško službo po šolah opravlja v okrajih pravzaprav Zavod za prosvetno-pedagoško službo, med roditelji društva prijateljev mladine in šole za stare in mlade. Mnogo tega, kar je včasih opravljal pedagoško društvo, je sedaj kompetenca drugih. Pedagoškemu društvu bi ostalo še znanstveno delo, razen raziskovanja ipd., kolikor tudi le-to ni področje že omenjenega zavoda; toda za takšno delo je treba sredstev in ljudi. S sredstvi so težave, a še huje je z ljudmi: najprijadnejši so najbolj oteženi (močnem uporabljam izraza »obremenjeni« z delom...

Nasmehnil se je, dvakrat pogledal na uro in sprožil roko. V čakalnici je zavladal že priličen nemir. Mladincem se tudi mudi, čaka jih še študij. Tov. Podjavoršek bo še delal. Do večera, dokler ne bo odpravil zadnjega mladince. Potem pa ga čakajo še druge obveznosti: delo pri DU, v raznih svetih in odborih, priprava na predavanje in solo itd. K uspehu mu čestitamo!

Ivo Švare

bo borbo slovenskega in jugoslovanskega naroda, je omenil tudi razvoj in rast šolstva na osvobodeno ozemlju in velik delež, ki ga doprinese slovenski prosvetni delavec pri tem. Omenil je tudi vprašanje slovenske šole in slovenskih knjig na Stajerskem in Goriškem po nemških nacistih in vlogo partizanskih edinic v teh predelih pri ustanavljanju ilegalnih slovenskih šol. V teh šolah so bili odpuščeni slovenski učitelji, ki so edina opora tamšnjemu ljudstvu, kolikor jih niso prebili. Podčrtal je, da je nastopil čas, ko se je pokazala potreba po skupni organizaciji prosvetnih delavcev, saj imajo take organizacije že drugi delavci na osvobodjenem ozemlju.

Po Flajšovem referatu je bila živahna razprava. Diskutanti so v glavnem razpravljali o stanju šolstva v posameznih predelih osvobodjenega in kontroliranega ozemlja, o težavah in pustošnih, ki jih povzročajo okupatorji in njihovi domači hlapi domobranec. Govora je bilo tudi o pravih organizacijah, o imenu in končno o strokovna zveza učiteljev in profesorjev. Za predsednika je bil izvoljen znani pedagoški delavec, ki je bil sklenjeno, da se ustanovi v stari Jugoslaviji tovariš Ljubič Matko, takrat upravitelj šole v Črnomlju.

To je bil rojstni dan nove organizacije prosvetnih delavcev, ki je združila učitelje in profesorje v enotno strokovno zvezo.

skednju na slami; zelo nas je zeblo, ker je bilo vse vlažno in naša obutev ter obleka tudi, slama pa prav tako.

Medtem ko smo mi lepo razpravljali v majhni vasi pri Suhorju, je maloštevilna patrola domobrancev vdrla v Črnomelj, kajti večje enote se niso upale spuščati v kotlino, ker so se bale obkolitve. Gotovo so zvedeli, kaj je bilo v Črnomlju, kajti spravili so se nad lepo poslopje meščanske šole in ga zažgali. Poleg tega so divjali po mestu, pretepali ljudi in neko žensko celo ustrelili.

Naše brigade, ki so se nahajale v glavnem okrog Dolenjskih Toplic in blizu Novega mesta, so takoj nastopile in pregnale sovražnika iz Bele Krajine. Sovražnim enotam iz Kočevja so postavili močne zasede pri Koprivniku in jih pošteno nažale, tako da so edince, ki jih je vodil sam Rupnikov sin, popolnoma razbite in brezglavo bežale v zavetje postojanke Kočevje.

Tako je končal njihov klavni pohod v Belo Krajino. Nam pa so vseeno zmešali delo, tako da nismo mogli končati celotnega programa. Vsekakor pa smo se lepo pomenili v tovariškem vzdušju in rešili mnogo vprašanj, ki smo jih po osvoboditvi pričeli realizirati.

Naša skupina je naslednji dan krenila domov. Premraženi, brez hrane, smo se podali na dolgo pot. Toda šli smo z občutkom, da smo zopet napravili nekaj novega, da smo napravili nadaljnji korak v novo življenje, saj smo vsi čutili, da bo svoboda kmalu zasijala. Prav zaradi tega smo šli z lahkimi koraki, zavedajoč se, da bomo načrte, ki smo jih analizirali tudi lahko kmalu uresničevali.

Zvečer smo prišli v neko vas, imena se ne spominjam več, pod Semičem. Morali smo prenočiti. Krenili smo v hišo sredi vasi, kjer nas je prijazno sprejela gospodinja. V njeni hiši je bila tudi šola in stanovanje učitelje. Prenočili smo v njeni sobi, kamor smo nanosili nekaj slame. Gospodinja pa nam je skuhala dobre žgance, tako da smo kar dobro zadovoljili krulčim želodcem.

Drugo jutro smo sobo lepo pospravili, učitelji smo se lepo zahvalili s pismom za prijetno prenočišče, ki smo si ga kar sami vzeli. Krenili smo proti našim bazem. Končno pa smo ugotovili, da smo si na tej poti nabrali uši, da smo se jih komaj rešili.

Mislil, da je bil kljub motnjam in naši odsejaji ustanovni občni zbor strokovne zveze učiteljev in profesorjev popolnoma uspel. To je rojstni dan našega sindikata in prosvetni delavci smo končno dobili v okviru velike množične organizacije delovnih ljudi tudi svoje organizirano mesto. In to smo dosegli le na ta način, da smo se ramo ob ramo z ostalimi delovnimi ljudmi borili za nov družbeni red in za boljše življenje.

Vilko Kolar-Domen

Delo aktiva nižeorganiziranih šol v šoštanjski občini

Lansko leto maja je Pedagoški center pri Svetu za šolstvo LRS organiziral seminar za prosvetne delavce in prosvetne svetovalce, ki bi prevzeli skrb za nadaljnje strokovno izobraževanje učnega osebja, ki je zaposleno na NIŽEORGANIZIRANIH ŠOLAH.

Priča take uspešne dejavnosti je v celjskem okraju Aktiv nižeorganiziranih šol šoštanjske občine, ki je imel dne 22. marca letos svoje redno posvetovanje na osnovni šoli Ravne pri Šoštanju. Dnevni red posvetovanja je bil dokaj pester in temu primerna je bila tudi udeležba, saj so se poleg prosvetnih delavcev teh šol posvetovanja udeležili še: okr. prosvetni svetovalec tov. Drago Čuček, okr. sekretar Obč. komiteja ZKS Šoštanj in referent za šolstvo pri ObLO Šoštanj.

Kje je iskati uspehov? Zakaj so posvetovanja na šolah samih? To so vprašanja, ki bi se jela pojavljati, in nanje je potrebno odgovoriti, da bodo nižeorganizirane šole križem naše domovine zavzele takšno mesto, ki jim je potrebno, da bodo enakovredno stopile v korak z napredkom in razvojem doline, v korak z napredkom reforme šolstva.

Zakaj kaže ravno ObLO tudi toliko razumevanja za vse to? Učitelji so bili tisti, ki so pokazali, da je njih delo nujno potrebno, da je njih delo resnično izpopolnjevanje, da se kaže preko tega aktivna uspehi tudi na izvenšolskem delu učiteljstva, da o načelnih stvareh ukrepajo enotno za vso občino, vendar individualno pogojem okolja primerno. Posvetovanja so zato na šolah samih, da učitelji drug od drugega vidijo, kako se da urediti okolica šole, šolski vrt, kako se da opremiti učilnice, okna v učilnici itd. Vse to so dejstva, preko katerih ne moremo, če hočemo delo aktivna nižeorganiziranih šol šoštanjske občine okarakterizirati in ga prikazati, kar bi se uspešno odražalo tudi v delu drugih občin, okrajev. Ne gre tu za hvalo, pač pa za primere, kako si učitelji na podeželju prizadevajo, da bi bile njih šole enakovredne mestnim, da bi se na njih lahko tudi poučeval tuji jezik. In takšno je bilo zadnje posvetovanje, kjer je tov. Hudomal Molca v kombiniranem oddelku V.—VII. razreda lepo prikazala uspešno delo učnega nemškega jezika. Čeprav je bil naslov točke dnevnega reda: hospitacija v višji skupini — pouk nemščine (eksperimentalna hospitacija o možnostih poučevanja tujega jezika na nižeorganizirani šoli), vendar lahko trdimo, da se je s to hospitacijo pokazalo še nekaj: če je mogoče uspešno imeti kombinirani pouk pri tujem jeziku, da je to toliko lažje pri raznih drugih predmetih, ker jih pač učimo v materinščini. To-rej odveč je bojazen, da bo s tem šola nazadovala, da bo nivo padel ali podobno. Namreč nasprotno: pokazalo se je, da je možno z vestno pripravo doseči iste vzgojne smotre kot v razredih, kjer ni kombiniranega pouka. Saj je bila tiha zaposlitev tako lepo izražena, da je pritegnitev učencev k delu bila nujna. Lepo je bilo gledati, kako so morali sami brskati po knjigi in sestavljati stavke na podlagi tega, kar jim je pisalo na lističih (samostalniki). Poleg tega se en dokaz, da je mo-

goče, in to prav lepo, uporabljati flanelograf v višjih razredih in prav pri tujem jeziku. Flanelograf naj služi za pridobivanje novih pojmov, za ponavljanje že znanih besed, ki jih naj učenci ponavljajo na podlagi slikovnega materiala i. pd.

Torej težnja učiteljstva po enotni šoli, klic reforme je tudi na nižeorganiziranih šolah šoštanjske občine dosegla svoj namen. Do sedaj poučujejo nemščino — tuji jezik na osnovni šoli Ravne. Zavedajo se in Bele vode, ostalim se je pa dala s to hospitacijo pobuda in napotek, kako je potrebno delati, da bo uspeh.

Po vsem tem se je razvila živahna debata: »dali« so se tudi idejni temelji tujega jezika in zavzelo se je stališče, naj učitelj učil tisti jezik, ki ga pač obvlada, ne oziraje se včasih na težkoče izven šole, ker se je pač napak tolaščilo stališče, da nemščina ne v naše šole. Saj jezik ni tega kriv, kar so v času NOV počeli tujci narodi nad nami. Mislim, da je potrebno, pogledati z drugega stališča: šola daje vsem otrokom enako pravico — reforma je tu — in če je tako, se bodo pač učenci učili tistega jezika, ki ga učitelj obvlada, tistega jezika, ki so ga starši predlagali sami, saj so ravno iz njihovih vrst prišle pobude! Učiteljske daje dovolj osnovnega znanja za pouk tujega jezika, drža pa da smo včasih vse preveč komodni, da bi se nam ljubilo še nekaj več naporov, ki jih poučevanje tujega jezika nujno daje. Temeljite priprave, samozbranjevanje i. pd.

Drugi del posvetovanja je obsegal tekoče probleme teh šol, poleg tega pa se je razvila živahna diskusija o temi: Idejnost, pouk in naše zahteve. Vsi vemo, da se z naglim gospodarskim in političnim napredkom naše družbe spreminja tudi družbeno okolje naših nižeorganiziranih šol in zato aktivni tudi tega ni prezrl. Poudarjeno je bilo, da edino idejno teden, razgledan učitelj lahko še uspeva na šoli, katere okolje je v glavnem še vedno kmečko in zaradi tega pod vplivom tradicij, idejnih usmerjenosti drugam, kot jih zavzema naša šola. To nas ne moti: saj s prepričevalno in dokazano utemeljitvijo smo že in še bomo rešili marsikateri majhen »problem«. Zakaj »problem«? Ker pač smatramo, da drugačna idejna usmerjenost ni problem, pač pa ostanek preteklosti, če so ljudje socialistično tvorni. Tu smo naredili korak naprej, mislimo v odnosih do našega kmečkega človeka: saj spoštujemo njegovo delo doma, njegovo delo za skupnost, skrb za uspešno delo šole, drugih organizacij, in zato nas ne moti, če je idejno še drugače usmerjen. Saj se tudi tu kaže revolucija, napredek, ki ga pa lahko izvede le IDEJNO TRDEN UČITELJ, ki ne pozna dvoličnosti, ampak eno in edino pravico in resnico, resnico boja za znanstveni pogled na svet! Takšno je bilo načelno stališče posveta, ki ga pa naj vsekakor vsaka šola prilagodi svojemu družbenemu okolju primerno, seveda brez mlačnosti, s taktom.

Nadalje je bilo precej govora o nekaj načelnih kriterijih v zvezi s 5 % — gibljivim delu plač.

Posebno mesto razprave je zavzela točka, ki je nismo imeli nikjer nakazane v dosedanjih razpravah, ali nam se je zdelo primerna:

1. če pogledamo učitelja kot družbenega delavca, se nam zdi nemogoče, da bi bil pasiven do svojega družbenega okolja, da ne bi delal v nobeni organizaciji;

2. tak učitelj se bo slej ko prej znašel na slepi ulici, ker ne bo povezoval življenja s šolo in obratno, kar pa nam jasno narekuje naš položaj, naš razvoj in tudi program dela šole.

Zato smo bili enotnega mnenja in smo formulirali točko nekako takole:

— sodelovanje z organizacijami na terenu, ki delujejo v mejah napredka in uspehov ter sodelovanja s šolo, v organizacijah, s katerimi se čuti napredek celotnega družbenega okolja terena!

Smo zato, naj bo izvenšolsko delo prosvetno. Zdi se nam umestno, da se tudi o tem kaj več napiše v našem listu, ker tu pač ne bomo enotno mogli rešiti vprašanja. Mi smo smatrali, če lahko eden ali dva delata, zakaj ne bi še drugi ali tretji. Zdi se nam nemogoče, tudi nesocialistično, da bi nekdo, ki dobro poučuje — relativno vzeto, če sploh lahko dobro poučuje — in ni delaven nikjer izven šole, ali pa da v organizaciji, kjer dela, ni čutil niti njenega dela, dobi isto nagrado za delo po uspehih kot oni, ki se mučijo pogosto tudi v postelji s problemi: kako rešiti to ali ono stvar, te ali one organizacije. Da ne govorimo tu o poteh na seje v centre, ki so vse neplačane i. pd. Res, da v našem primeru od celotnega dela, ki smo ga zaznamovali s 100 %, je 15 % odpade na izvenšolsko delo v organizacijah, vse ostalo pa so zavzeli splošno znani kriteriji: le eden je bil v našem primeru dodaten:

— čuvanje skupne lastnine — šolskega inventarja in imovine.

Ta točka je dobila tudi 15 %, ker pač smatramo, da je učitelj odgovoren za vse ono, kar se v šoli polomi, stane ali uniči.

Odločno pa smo zavrnili tendenco, da bi se tam, kjer sta samo dva ali trije na šoli, razdelili tistih 5 % kar pavalno, in sicer po dokaj čudnem ključu: »pola-pola«. Ne vem, če je to v skladu s socialističnim ocenjevanjem dela, z nazori našega človeka, ki je dosegel v teh zadnjih 15 letih tako silen razmah. Take in podobne misli je treba dosledno odklanjati in pristopiti k dejstvu, k delu, k ocenjevanju in ugotavljanju uspehov. Če

pa gledamo še povrh to, da ima šolski odbor o tem odločati, potem moramo nujno že iz čisto vzgojnega stališča zavzeti drugo — pravilno pot.

Mislím, da s tem ne izgubljam vere v vzgojno vrednost učiteljstva, ki mora biti na vasi še posebno trdna, če hočemo, da bomo želi še večje uspehe. Če ne bomo šli po takšni poti s takšno perspektivo, potem lahko mirne duše trdim, da se bo zakon o finansiranju šolstva lahko tudi izkrivil in ne dajal takih pobud, kot so zanižane za uspešno delo in napredek šolstva.

V teh nekaj mislih sem hotel prikazati to, da tudi učitelji nižeorganiziranih šol želijo iti isto pot kot učitelji v osnovnih šolah. Da hočejo napredek, da želijo to, da ne bodo zaostali za časom, da najdejo razumevanje pri občinskih, družbenih, kot političnih forumih. Vendar je sprva težko, delo je bilo tisto, ki je odprlo vrata razumevanja tudi za šolstvo. Vodilni funkcionarji žele stika z učiteljstvom nižeorganiziranih šol.

Danes ima aktiv v dveletno tradicijo in zato smo si dovolili seznaniti široko pedagoško javnost o delu takšne aktivne in dati pobudo za ustavitve tam, kjer pač obstoje pogoji; in po našem bodo povzeli, po vseh ostalih občinah, ker našim na te žave predvsem tam, kjer naše šole meje na sosednje občine ali okraje, ker ljudje pač ne razumejo, da si vsaka šola kroji svoje delo po svoje. Včasih pa tudi učiteljstvo sosednjih šol povsem drugače zavzema stališča in ovira zdrav in idejno pravilen napredek celotnega dela nižeorganiziranih šol v eni občini.

Naslednje naše posvetovanje bo maja v Belih vodah nad Šoštanjem, na našem področju najviše ležeči šoli pod SMREKOVCEM. Se en dokaz, kako skrbi ObLO za šolstvo: tu v Belih vodah se gradi nova šola, moderna zgradba z dvema učilnicama, sobo za tehnični pouk, knjižnico, šolsko kuhinjo, stanovanjem in TELOVADNICO, ki bo obenem služila kot dvorana. To pot bo hospitacija še v stari šoli, da se učiteljstvo spozna tudi s težavami, ki jih imajo učitelji na tamonjski šoli zaradi prostorov, slabe opreme in pomanjkljivega inventarja učil.

Kolkor pa že obstoje ti aktivni po raznih občinah in okrajih, bi bilo želeli, da se malo razpišejo o svojem delu, da dobimo izkušnje še od drugod, da tako skupno pregledamo uspešno delo, da dobimo novih pobud in nasvetov.

—bv

VABILO

NA REPUBLIŠKO RAZSTAVO »ZA SODOBNO ŠOLO«

V dneh 11. do 19. novembra 1961 bo v prostorih Gospodarskega razstavišča v Ljubljani pod naslovom »Za sodobno šolo« razstava učil, učnih pripomočkov, šolske opreme in prototipov.

Razstavljeni bodo:

- sodobna učila, učni pripomočki in oprema, ki jo podjetja izdelujejo za potrebe predšolskih ustanov, osnovnih šol in šol druge stopnje;
- učila, ki so jih izdelali učenci, dijaki, učitelji in drugi za lastne in sorodne šole;
- prototipi sodobnih učil, učnih pripomočkov in opreme za predšolske ustanove, osnovne šole in nekatere šole druge stopnje;
- na razstavi v šoli Gradbenega centra v Ljubljani bodo poleg učil te šole razstavljeni projekti za osnovnošolske zgradbe s slikovnim materialom, ki je v zvezi z gradnjo šolskih poslopj.

Pripravljalni odbor bo pred razstavo razstavne predmete komisijsko ocenil tako glede vzgojne kakor funkcionalne in ekonomske vrednosti. Glede na razpoložljiv razstaveni prostor bo komisija tudi odločila, ali naj bo predmet razstavljen.

Ob priliki razstave bo izdan katalog učil, učnih pripomočkov, opreme in uslug podjetij, ki se bo pozneje dopolnjeval po potrebi in želji interesentov.

Razstaveni odbor vabi šole, podjetja, zavode, družbene organizacije in posameznike iz Slovenije, da se s svojimi izdelki razstave udeležijo. Istočasno vabi k udeležbi tudi podjetja iz ostalih republik.

Rok za prijave je do 15. junija 1961.

Vse druge informacije glede tehničnih pogojev daje: Sekretariat Sveta za šolstvo LRS, Župančičeva 3/IV — telefon št. 22-001/79.

SEKRETARIAT SVETA ZA ŠOLSTVO LRS

DVE POSEBNI ŠOLI za Pomurje premalo

Sindikarno zborovanje v Gornji Radgoni

Osrednja točka dnevnega reda na zborovanju prosvetnih delavcev v Gor. Radgoni je bilo predavanje o psihični in fizični posebnosti otroka in njegova rehabilitacija. O tej nevasakdanji temi je zanimivo predavala

tovarišica Zerdin Cilka, ki že peto leto z uspehom vodi posebno šolo v Gor. Radgoni. Posega je v zgodovino, nato pa je na primerih prikazala najvažnejše značilnosti posameznih skupin prizadetih otrok od najtežjih do najlažjih ter možnosti njihove rehabilitacije. Posebno pozornost je posvetila skupini debelih otrok, ker je to vprašanje za radgonsko občino, ki ima poleg Ljutomeru edina in prva v Pomurju še posebno šolo, še posebno važno.

V razpravi so prosvetni delavci ugotovili, da sta dve posebni šoli za vse Pomurje premalo, da so po petih letih na sindikalnem zborovanju prvič bolj na široko razpravljali tudi o tem vprašanju, da so učni uspehi nižjih razredih osnovne šole v Gor. Radgoni, odkar imajo posebno šolo, boljše, da učenci v posebni šoli napredujejo ter da se je odpor šol, ki je bil od kraja do te šole, prav zaradi vidnega napredovanja učencev zelo omilil.

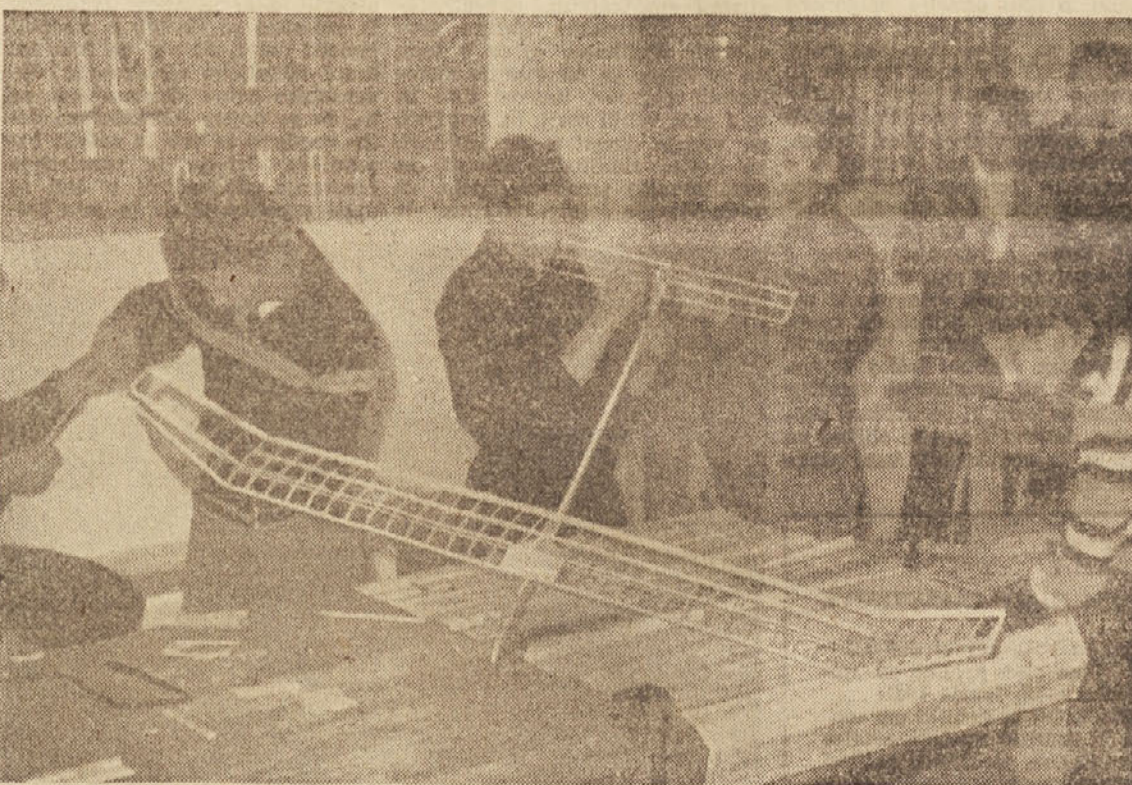
Na zborovanju so obravnavali še organizacijska vprašanja. Za spomenik padlih borec, ki ga bo postavil Občinski odbor ZB ob 20. obletnici vstaje v Gor. Radgoni, naj bi prispeval vsak prosvetni delavec 10 odstotkov mesečnega zaslužka. Sindikalni odbor si želi več sodelovanja s šolnimi pionirskimi igrami prva polovica odrednega glasila radgonske občine »Veseli črtilci«.

Ika

Maturanti in profesorji učiteljskega v Ljubljani IV. letnika — šolsko leto 1950-51

Letos bomo praznovali 10-letnico mature. Zbrali se bomo 28. aprila ob 18. uri v hotelu Turist (poleg RTV Ljubljana). Vabimo vse tedanje maturante in profesorje k polnoštevni udeležbi!

Pripravljalni odbor



Mladi instruktorji modelarske sekcije v Škofji Loki so končali seminar za modelarje. Na šolah bodo vodili modelarske in brodarke krožke. Lepa skrb škofjeljske ljudske tehnike za naše šole, ki jim še vedno manjka osposobljenih ljudi za tehnično vzgojo

OB 20-LETNICI LJUDSKE VSTAJE

Pred 16 leti je bil ustanovljen prosvetni sindikat

V dneh 12., 13. in 14. novembra 1944 je bilo v Crnomlju precej živahno. Sicer je bilo živahno vedno, saj je bil Crnomelj nazvan »slovenska Moskva«, glavno mesto širokega področja slovenskega osvobodjenega ozemlja.

Toda tiste dni je prišlo v prestolnico blizu sto prosvetnih delavcev, ki so ustanovljali svojo organizacijo »strokovno zvezo učiteljev in profesorjev«.

Po italijanski kapitulaciji, zlasti po znani neuspešni ofenzivi Nemcev in domobrancev, oktobra in novembra 1943, po vsestranskem prizadevanju novoizvoljene ljudske oblasti, je šolstvo na osvobodjenem ozemlju, pa tudi na delno kontroliranem ozemlju, doživelo širok razmah. Ljudstvo Dolenjske, Suhe Krajine, Bele Krajine in Primorske je navdušeno pozdravilo pravo in resnično ljudsko šolo. Vedelo je, da se bodo otroci v tej šoli vzgajali in pravemu duhu borbe slovenskih ljudskih množic za resnično svobodo in socialno osvoboditev. Prav to dejstvo je vzpodbujalo novo ljudsko oblast, da je usta-

navljala nove začasne šole po vaseh, v kmečkih in drugih hišah; ljudje so otroke tudi nosili v šolo, zlasti v zimskem času, ko ni bilo obutve. Nihče ni hotel izostati, vsak je stremel za tem, da bi se otrok nekaj naučil. In tako je postala šola, kljub ogromnim težavam, resnična ljudska šola, kakor je bila tudi nova oblast, ki se je rodila sredi borb in trpljenja, ljudska.

Bilo je poskrbljeno tudi za kadre. Mladi ljudje, ki so imeli veselje do poučevanja, pa tudi starejši, so šli v tečaj v Doličeh. Tam sta bila pod vodstvom tovariša Dolgana dva taka tečaja, na katerih so tečajniki dobili osnovno, najpotrebnejšo pedagoško znanje in osnovne prijeme za delo v šoli. S kako ljubeznijo so se učili in delali in s kako ljubeznijo so potem šli v šole, med mladino, to lahko razume le tisti, ki je vse to videl in doživel. Ti mladi učitelji in učiteljice so morali premagovati ogromne prepreke in težave, saj niso imeli ničesar, večkrat razen štirih sten in otrok nič drugega. In vendar

je šlo, šola je zaživela, otroci so jo vzljubili, starši tudi in pouk je tekkel.

Ko so odhajali ti mladi ljudje na svoja službena mesta, so se morali včasih prebiti skozi zasede. Tako je del absolutov tečaja v Doličah na svoji poti v šole na Stajersko tudi padel, ko so jih napadle sovražne zasede, na katere so naleteli na tej poti. Tovariš Dolgan je, s sodelovanjem tovarišev Winklerja in Vončina, izdelal prvi učni načrt za šole na osvobodjenem ozemlju. To je zgodovinski učni načrt, ki dokazuje delavnost in vsestransko skrb pedagoških praktikov pri gradnji nove šole.

Na obrobni področjih je okupator proti tej pravi ljudski šoli naperil ves svoj bes. Ob vdorih je uničeval vse, kar je našel s težavo zbranega v skromnih šolskih sobah, pretepaval je ljudi, ki so pošiljali otroke v partizanske šole, le sreča je bila, da so se učitelji vedno pravočasno umaknili, ali pa so se pridružili borcem, ki so branili taka napadena področja. Toda duha ljudi niso

mogli streti, ljubezni do šole niso mogli uničiti, položeni temelji nove šole so bili trdni in nepremagljivi. Gradilo jo je ljudstvo samo s pomočjo svoje nove oblasti in s pomočjo prekaljenih prosvetnih delavcev, borcev in aktivistov in mladih, novovzgojenih kadrov v dobljkih tečajih.

In blizu sto učiteljev in profesorjev se je zbralo v teh dneh v Crnomlju.

Bila je to pisana družina. Stari in mladi, vojaki in civilisti so prišli. Prišli so iz brigad in divizij, z visokimi vojaškimi čini, iz okrožij in rajonov, mnogi so bili do zob oboroženi, tudi ranjeni, prišli so od blizu in daleč, skozi zasede in so si morali pot izkrtiti z borbo. Prišli so iz Bele Krajine, Suhe Krajine, Dolenjske, Kočevskega in celo s Primorskega. Skratka Crnomelj je bil poln prosvetnih delavcev, poln ljudi, ki so prišli, da uredijo veliko stvar in položijo temelje bodočim stanovski organizaciji prosvetnih delavcev in se pomenijo o nadaljnjem razvoju šolstva, prosvete in dela med mladino. Tu so se našli stari znanci iz šolskih klopi, tovariši z istih šol pred vojno z novimi mladinci, ki so komaj storiili prve korake med mladino in v šolo in so že želi uspehe.

V tem času sem bil okrožni šolski nadzornik za novoustanovljeno novomeško okrožje. Pred tem je bila izvršena reorganizacija in sta se združili stiško-grosupeljsko in novomeško okrožje.

Naš sedež je bil v vasi Obrh pri Dolenjskih Toplicah.

Vso pomlad in poletje ter jesen smo bili izpostavljeni vdorom okupatorja in domačih izdajalcev po Suhi Krajin, kjer smo imeli sedež, zato smo bili v stalni pripravljenosti. Hajkali smo po Suhi Krajin in deloma po Kočevskem, podnevi večkrat nismo mogli niti smeli v vasi, zato smo delali v glavnem ponoči. Bili smo zelo utrujeni in od stalnih nevarnosti zelo previdni. Končno smo sredi oktobra prišli v Obrh, kjer smo imeli malo več mira in možnosti za redno delo. Prišli smo izdajati glasilo »Glas Dolenjske«, v katerem smo pisali tudi o naših šolskih vprašanjih. Šolstvo v tem predelu je redno delalo in lahko sem se posvetil šolskim problemom ter vzgoji kadrov.

Na ustanovni občni zbor smo šli trije z okrožja in to tovariši Plišč Jože-Joco, Hudales Zoran Trubar in jaz. Krenili smo z vsem imetjem in nahrbtniku in orožjem. Prvi dan smo prišli do baze 20 v Srednji vasi pri Černošnjicah. Tu smo prenočili in se najedli, saj je bila tu kuhinja za prehodne goste.

Drugi dan smo krenili preko Semeča proti Crnomlju. Vso dolgo pot smo pešali, saj za partizana ni bila nobena pot prehoda in predolga. Med potjo proti Crnomlju, kamor smo prišli 12. novembra proti večeru, so se nam pridružili še drugi tovariši iz brigad in šol, tako da smo preko belokranjske ravnine hodili

veseli in razpoloženi in smo celo kako zapeli.

V Crnomlju nas je sprejel tamonjski okrožni šolski nadzornik tovariš Vončina Drago, ki se je zelo razveselil svidenja. Takoj me je povabil, da bom gost njegovi hiši, češ da se bova kaj pomenila. Našel sem precej znancev iz predvojne dobe in marsikaj smo se pomenili še ta večer. Vsi nas je bila v edinah in zalednih formacijah. Vsak je povedal svoj roman, mnogi o usodi svojih družin nismo vedeli ničesar, drugi so govorili spet o smrti tega ali onega tovariša. Bilo je to veselo, hkrati pa tudi žalostno snidenje.

Zvečer sem bil gost pri tovarišu Vončini. Po več mesecih tavanja in hajkanja sem se lepo okopal in tovarišica Vončinova mi je pripravila lepo belo posteljo. To mi je zelo prišlo, toda sem premataval, nisem bil vajen takega udobja, saj smo ves čas spali oblečeni in obuti ali v gozdu, na trdih tleh v kaki hiši, ali kozolcu, z orožjem v naročju, vsak čas pripravljeni braniti se.

Drugi dan, to je 13. novembra, smo pričeli z delom. Lacknerjeva dvorana je bila polna. Prišel je zbor znani šolnik in partizan tovariš Andrej Flašja-Sočan. Zboru so prisostvovali zastopniki SNOŠ tovariš Winkler Vencoslav, takrat načelnik oddelka za šolstvo in drugi.

Ko je orisal narodnoosvobodil-

OB STOLETNICI »UČITELJSKEGA TOVARIŠA«

Za letošnji teden muzej je pripravil Slovenski šolski muzej občasno razstavo »100-let Učiteljskega tovariša«, prvega slovenskega učiteljskega časopisa, ki ima mnogo zaslug, da je slovensko učiteljstvo doseglo lepe uspehe pri svojem organizacijskem in strokovnem delu. Prav zato hoče s to razstavo tudi počastiti 20-letnico vstaje narodov Jugoslavije.

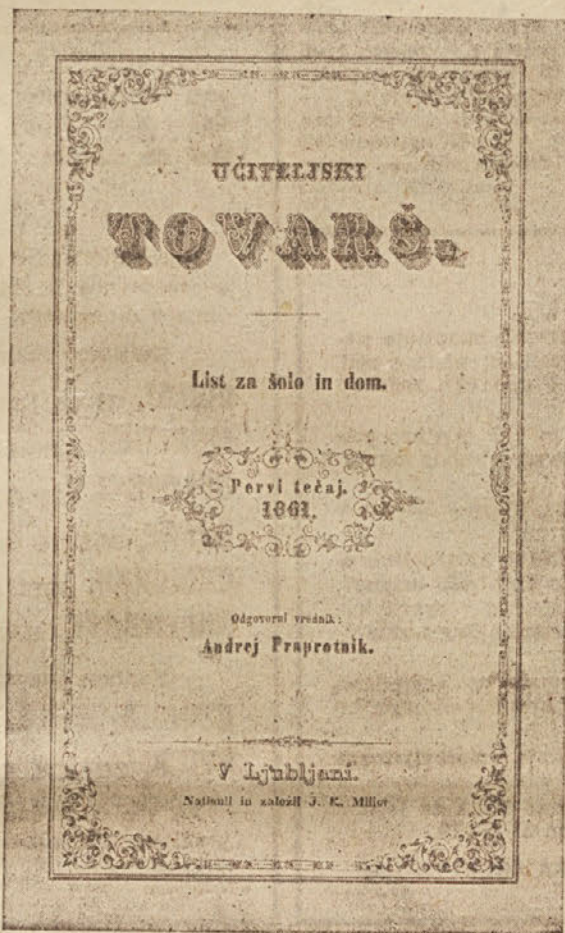
Pri razvoju Učiteljskega tovariša (UT) razlikujemo v času njegovega izhajanja od 1. januarja 1861 do 3. aprila 1941 več obdobji. Gradivo, ki ga na tej razstavi prikazujemo, pravi, da se napredna stremeljenja počela, o dosledno, vedno bolj uveljavljala in vplivala na delo učiteljskega šola in izven nje. V zadnjih letnikih UT in njegovi prilogi Prosveti so izhajali članki in razprave, ki so jih priobčevali člani Učiteljskega pokreta, gibanja, ki ga je usmerjal Komunistična partija. Učitelji, ki so vodili Učiteljski pokret, so bili marksisti, komunisti. S svojimi razpravami in članki so usmerjali slovensko učiteljstvo k dialektičnim marksističnim metodam pri njihovem delu in jih idejno približevali Komunistični partiji. Zaradi te usmerjenosti se je priključila velika večina slovenskega učiteljstva leta 1941 takoj narodnoosvobodilnemu boju in dokazala da je eno z delovnim ljudstvom, ki ga je v boju na življenje in smrt vodila Komunistična partija Jugoslavije.

Do leta 1861, ko je izšla prva številka UT, so o šolskih zadevah poročali redki slovenski časniki, ki so izhajali v oni dobi. Največ so poročale Novice in Solaki prijatelj, ki je bil prvi slovenski pedagoški časopis. Leta 1856 je Solaki prijatelj spremenil naslov in vsebino ter postal cerkveni list. Novice niso šolskim zadevam mogle odstopiti več prostora kakor so ga že, zato so posamezni učitelji večkrat predlagali, naj bi prišel izhajati poseben šolski časopis; izmed vseh si je najbolj prizadeval za ustanovitev samostojnega glasila Andrej Praprotnik. Že leta 1855 je ustanovil v Ljubljani »Učiteljsko pravilnico«, ki je bila prvo slovensko učiteljsko društvo. Spoznal je, da bo dober časopis, tiskan v slovenskem jeziku, največ pomagala da se bodo učitelji na Slovenskem prišli izobraževati. Hoja je vzbudivši s pomočjo časopisa v učiteljih narodni ponos in zavest, da le pouk v slovenskem jeziku lahko pomaga odpravljati nevednost in s tem zaostanost med ljudstvom. Želel je tudi, da bi se slovenski učitelji združili v društvo, časopis pa naj bi bil vez med njimi.

Cas, v katerem je prišel izhajati UT v takratni Avstriji, imel je mnogo ustavno dobo, ko so bile dane po padcu Bachovega absolutizma ljudstvu prve demokratične pravice. Učitelji so bili malo izobraženi in kot cerkveni služabniki povsem podrejeni cerkvi. Redke učiteljske skupščine, ki so jih vodili dekani kot šolski nadzorniki, so jim malo koristile pri pouku v šoli. Takrat je prišla politična diferenciacija med Slovenci. Koliko so učitelji stali pri vrsti mladostencev, ki so jih treba še podrobno ugotoviti. Lahko trdimo, da jih je nekaj bilo. Zaradi materialne odvisnosti je večina podpirala konserva-

go povezati vse slovenske učitelje in pripraviti ustanovitev učiteljskega društva. Njegov delež pri izboljšanju šolskega leta v takratni šoli ni bil majhen in je prejel že priznanje sodobnikov. V prvem desetletju, ko je UT urejeval Andrej Praprotnik (1861 do 1872), t. j. v dobi tizv. konkordatske šole, je bil to zgolj slovenski šolski časopis, ki ni smel opozarjati na napredne tokove v svetu, in glavna njegova naloga je bila priobčevati praktične šolske napotke in gojiti slovensko narodno zavest. Ko se je zaostriala nacionalna diferenciacija, je odstopil Praprotnik kot urednik, nasledil ga je Matej Močnik (1873-1882). Liberalni šolski zakon, ki je bil sprejet leta 1869, je

bil v spotiko duhovščini, ker je cerkev z njim izgubila nadzorstvo nad šolo. Močnik je bolj karkor Praprotnik zagovarjal konservativne nazore, zato je nastal med učitelji odpor in na Stajerskem je prišel Ivan Lapajne izdajati drugi učiteljski list »Slovenski učitelj«. Ta je zastopal napredno usmerjeno učitelje. Istočasno se je opredelil del učiteljev, ki nacionalno ni bil zaveden, pač pa politično liberalno usmerjen, za nemški šolski časopis Laibacher Schulzeitung (Ljubljanski šolski časnik), ki je vodil boj za ohranitev nemškega učnega jezika v šolah. Ko je leta 1882 Praprotnik spet prevzel uredništvo UT, so se prilike že dokaj izpremenile. Na Stajerskem je izhajal Popotnik, na Gorškem Šola; takrat so imeli slovenski učitelji kar tri strokovne liste. Solstvo se je močno razvilo, odkar ga cerkvene oblasti niso več upravljale. Učitelji so bili mnogo bolj izobraženi, ker so se šolali na štiri letnih učiteljskih. Povsod so delovala učiteljska društva.



Leta 1890 je Praprotnik odložil uredništvo UT in list je postal glasilo slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani. Njegov novi urednik Andrej Žumer (1890-1894) je objavil nov program, ki se je razlikoval po obširnosti od poprečnih. Ni posegel še v svetovno-nazorsko področje, pač je mnogo pisal o združitvi učiteljskih društev.

Leta 1889 je bila ustanovljena Zaveza učiteljskih društev in njeno glasilo je bil Popotnik. Pod uredništvom Jakoba Dimnika (1894-1903) je UT prišel odkrito zagovarjati narodno napredno stranko in prišel boj proti Slovenski ljudski stranki, ki je imela med učitelji takrat le malo pristašev. V UT so se pojavili

prvi članki o socializmu, ločitvi šole in cerkve, reformni šole, a največ so pisali o slabem materialnem položaju. Ta boj se je še zaostрил v dobi, ko je bil urednik Engelbert Gangl (1903-1914). Iz te dobe nam omenimo tehtno razpravo »O šolski reformi«, ki jo je napisal dr. Karel Lončar. Leta 1908 je UT postal tednik in izpremenil format. Učitelji pripadniki SLS so imeli že od leta 1900 svoje glasilo Slovenski učitelj in organizacijo Sloveskovo družbo. Deželni odbor, ki je imel večino članov SLS, je od 1908 dalje podeljeval učiteljem, članom Sloveskove družbe, posebne doklade. Tako so pridobivali člane, ki so zaradi materialnih težav izstopali iz Zaveze. UT je bil v težkem materialnem položaju in izhajal je redno le zato, ker ga je tiskala Učiteljska tiskarna. Svetovna vojna je zavrla delo in UT je poredko izhajal. Urejeval ga je Luka Jelenc (1914-1918), predsednik Zaveze. Že leta 1917 je izšel pod vplivom Oktobrske revolucije članek Perspektive bodočnosti - socializem. Zlom Avstrije je UT veselo pozdravil. Mnogo prostora je bilo odmerjenega Pri-morski, ki jo je okupirala Italija. Objavil je načrt za šolsko reformo, ki ga je sestavil Pavle Flere. Ob 60-letnici UT je urednik Ivan Dimnik (1919-1931) priobčil program UT. V njem je odkrito povedal, da je mesto učiteljstva med proletariatom in škoda je, da se ni zavedalo pomembnosti razrednega boja, ki bo edini dovedel do prave demokracije. Po Obznani in izidu zakona o zaščiti države niso več izšli tako odkrito pisani članki. UT se je boril proti smeri, ki jo je zastopalo vodstvo organizacije. Leta 1926 je bila sprejeta v Celju Deklaracija, s katero se je izvršila depolitizacija organizacije, ki naj ne bi bila več privesek meščanskih strank. Vsebinsko se je časopis izboljšal in postal informator učiteljstvu še v večji meri kakor poprej. V uredništvu je zamenjal Dimnika Andrej Skulj (1931-1934). Njemu je sledil Vekoslav Mlekuž (1934-1941). Leta 1937 je Mlekuž banska uprava uradno prepovedala urejevali UT in do rešitve pritožbe ga je formalno urejeval Ivan Kocijančič (1937-1938). Od leta 1924 je kot priloga UT izhajala Prosveta, ki je v zadnjih letnikih bila glasilo Učiteljskega pokreta.

UT je izhajal nad 80 let neprekinjeno, kljub težavam, ki jih je imel vsak urednik s cenzorji. V prvem obdobju do leta 1882 je bil konservativno usmerjen. Radikalno napredno smer je zavzel od leta 1894 do 1914. Po letu 1918 se pozna vpliv velikih socialnih izprememb in prične obdobje za neodvisno stanovsko glasilo, ki ima poudarek na samoizobraževanju. Od 1936 dalje se pozna vpliv Učiteljskega pokreta, vendar se vodstvo organizacije ni strinjalo s to smerjo. Ko je bila okupirana leta 1941 Slovenija, je UT prenehal izhajati in njegov naslednik je bil v letu 1946 Prosvetni delavec. Delo, ki ga je opravljal UT med učiteljskim, je bilo ogromno. Njegova zasluga je bila dvig splošne ravni učiteljske razgledanosti in trdnosti učiteljske organizacije.

France Ostanek

Razgovor z A. Podjavorškom

(Ob njegovi drugi nagradi Sklada Borisa Kidriča)

Dne 11. t. m. je bila ob obletnici smrti velikega jugoslovanskega socialističnega revolucionarja in oblikovalca nove Jugoslavije Borisa Kidriča v prostorih Izvršnega sveta LS LRS v Ljubljani slavnostna seja, na kateri so bili mnogim slovenskim znanstvenikom podeljene nagrade in priznanja Sklada Borisa Kidriča. Ob tej priliki je prejel nagrado za razpravo »Vprašanje razvojnega prizadetih otrok pri nas« tudi tov. prof. Albin Podjavoršek. To je že njegova druga nagrada iz sklada Borisa Kidriča. L. 1958 je prejel podobno nagrado za razpravo »Pomen rehabilitacije invalidov v sodobnem zdravstvu in socialnem skrbstvu«. Tovariša Albina Podjavorška poznamo kot agilnega kulturno-prosvetnega in javnega delavca. Ob priliki te nagrade sem mu kot našemu sodelavcu postavil nekaj vprašanj. Našel sem ga v poklicni posvetovalnici v Celju, v čakalnici, polni mladincev, ko je obravnaval svoje kandidate za poklic. Časa nisva imela mnogo.

1. Mnogo dela. Kaj se ti zdi potrebno pri vzgoji naše mladine? Vse mora iti po načrtu, točno in sistematično. Potem prihranimo mnogo časa in imamo boljše uspehe. Ko bomo našo mladino, ki se šola v višjih razredih osemletke, v srednjih šolah, a tudi na univerzi, naučili, kako naj se poslužuje virov, kako naj bere, kako naj raziskuje in išče itd., skratka: kako naj se uči, bodo učni rezultati tudi ob večji zahtevnosti učne snovi in težjih pogojih boljši.

2. Kot predsedniku slovenske sekcije Jugoslovanskega združenja za poklicno usmerjanje ti je gotovo pri srcu služba poklicnega usmerjanja. Kaj sodiš o dosedanjih uspehih? Mesec april smo določili za mesec poklicnega usmerjanja. Slovensko učiteljstvo pridno sodeluje. Tega smo lahko zelo veseli. Da bi šolam in učitelstvu olajšali delo, smo jih oskrbeli tudi z ustrezno literaturo, ki se je - kakor lahko ugotovljamo večkrat na terenu - dobro poslužujejo. No, saj sem o tem prav v Prosvetnem delavcu večkrat pisal. Zelo priporočam, da se šole naračajo tudi na list »Čovek i znanje«. Izhaja v srbsko-hrvatskem jeziku v latinici z aktualno sodobno vsebino. Po šolah bomo morali napraviti za našo stvar še več propagande, čeprav smo lahko z dosedanjim delom zadovoljni. Nekaj pobud pa bo treba še v vrhove.

3. Vemo, da si tudi podpredsednik slovenske sekcije Zdrženja za psihologov FLRJ. Kaj sodiš, da je trenutno najbolj pereče psihološko vprašanje pri nas?

Pomanjkanje poklicnih psihologov za šolsko prakso. Čas nas dobesedno prehiteva. Opozoril bi na »Pravilnik o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju« (Ur. list FLRJ 27/60), ki odreja poleg ostalih (zdravniški, socialni ipd.) tudi temeljit psihološki pregled ali psihološko obdelavo. Delo je treba opraviti do julija t. l. To je slovenski problem, o katerem je že razpravljaj tudi odbor sekcije psihologov. Treba je določiti teste za psihološke preskuse, kriterije, metode. Svet za socialno varstvo LRS bo od 15. do 24. aprila t. l. organiziral v Ljubljani posvetovalja za člane komisij I. stopnje in psihologi se bomo o tem problemu posvetovali dne 21. t. m. To je prvo, kar bo treba opraviti. Z reformo šole pa se postavljajo pred nas še številna druga šolska vprašanja, ki nujno terjajo sodelovanje psiho-

loške službe. Vsekakor je pereče vprašanje psiholoških kadrov.

4. Povej še kaj v zvezi z razpravo »Vprašanje razvojnega prizadetih otrok pri nas«, ki jo je upravljal odbor Sklada Borisa Kidriča odkupiti?

Pri praktičnem pedagoško-psihološkem delu na terenu, predvsem na podeželju, sem naletel na mnoge težke probleme socialnega in pedagoškega značaja, ki sem jih želel z razpravo, ki jo je bil lani Sklad Borisa Kidriča kot anonimno razpisal, prikazati oziroma nanje opozoriti. Sodelujem tudi v vzgojni posvetovalnici v Zalcu. Marsikaj žalostnega sem videl, kar bi bilo vredno peresa Maksima Gorkega. Moram pa z veseljem potrditi, da kažejo kompetentni činitelji po občinah mnogo smisla za reševanje socialnega vprašanja, zato pri tem delu po svojih skromnih močeh rad sodelujem. Tale razprava je rezultat mnogih razmišljanj o življenju in perspektivah razvoja prizadetih otrok in mladine na našem podeželju.

5. Pred dvema letoma si prejel podobno priznanje kot letos. Katere teme pa si se takrat lotil?

Slo je prav tako za razpis Sklada Borisa Kidriča. Kot defektologa me že od nekdaj zanima vprašanje invalidnih otrok, njih vzgoje in njih bodočnosti v naših novih življenjskih pogojih. Ko smo v Celju ustanovili okrajni zavod za rehabilitacijo invalidov, sem pri delu v tem zavodu nabral mnogo izkušenj, ki sem jih želel prikazati v razpravi »Pomen rehabilitacije invalidov v sodobnem zdravstvu in socialnem skrbstvu«, ki je bila pozitivno ocenjena in nagrajena. V izvlečku je razprava objavljena v Gospodarskem koledarju 1960. - Poklicni vzgoji telesno in duševno defektne mladine posveča naša družba mnogo pozornosti in je zakonodaja v tem smislu v naši državi brez dvoma med najnaprednejšimi v svetu. Cilji in načrte so tu, pogoje, metode in sredstva bomo polagoma ostvarjali. Razen že omenjenega »Pravilnika o kategorizaciji in evidenci otrok z motnjami v telesnem in duševnem razvoju«, bo velikega pomena v bodoče za našo mladino tudi »Uredba o poklicni rehabilitaciji otrok zavarovancev« (Ur. list FLRJ 51/60). Problematiko defektivnih ljudi bomo morali imeti stalno pred očmi.

6. Pa še tvoje mnenje o delu okrajnega pedagoškega društva v Celju, katerega predsednik si?

Pedagoško službo po šolah opravlja v okraju pravzaprav Zavod za prosvetno-pedagoško službo, med roditelji društva prijateljev mladine in šole za starše itd. Mnogo tega, kar je včasih opravljal pedagoško društvo, je sedaj kompetenca drugih. Pedagoškemu društvu bi ostalo še znanstveno delo, razen raziskovanja ipd., kolikor tudi leto ni področje že omenjenega zavoda; toda za takšno delo je treba sredstev in ljudi. S sredstvi so težave, a še huje je z ljudmi: najprednejši so najbolj oteženi (nočem uporabljati izraza »obremenjeni« z delom...

Nasmehnil se je, dvakrat pogledal na uro in sprožil roko. V čakalnici je zavladal že priličen nemir. Mladincem se tudi mudi, čaka jih še študij. Tov. Podjavoršek bo še delal. Do večera, dokler ne bo odpravil zadnjega mladince. Potem pa ga čakajo še druge obveznosti: delo pri DU, v raznih svetih in odborih, priprava na predavanje in šolo itd. K uspehu mu čestitamo!

Ivo Svare

no borbo slovenskega in jugoslovanskega narodov, je omenil tudi razvoj in rast solstva na osvobodnem ozemlju in velik delež, ki ga doprinese slovenski prosvetni delavec pri tem. Omenil je tudi priobčevanje slovenske šole in slovenskih knjig na Stajerskem in Gosposkem po nemških nacistih in vloga partizanskih edinic v teh predelih pri ustanavljanju ilegalnih slovenskih šol. V teh šolah učijo odpuščeni slovenski učitelji, ki so edina opora tamošnjemu prebivalstvu, kolikor jih niso preselili. Podčrtal je, da je nastopil čas, ko se je pokazala potreba po skupni organizaciji prosvetnih delavcev, saj imajo take organizacije že drugi delavci na osvobodnem ozemlju.

Po Flajsovem referatu je bila živahna razprava. Diskutanti so v glavnem razpravljali o stanju solstva v posameznih predelih osvobodjenega in kontroliranega ozemlja, o težavah in pustošenjih, ki jih povzročajo okupatorji in njihovi domači hlapci domobran- ci. Govora je bilo tudi o pravih organizacijah, o imenu in končno strokovna svesta učiteljev in profesorjev. Za predsednika je bil izvoljen znani pedagoški delavec in aktivni bоре za ideje nove šole v stari Jugoslaviji tovariš Ljubuš Matko, takrat upravitelj šole v Črnomlju.

To je bil rojstni dan nove organizacije prosvetnih delavcev, ki je združila učitelje in profesorje v enotno strokovno zvezo.

Prej, po zaslugi protiljudskih režimov razdvojen, je združila skupna borba in skupna misel po enotni šoli in enotni vzgoji našega mladega rodu.

Naslednji dan bi se moralo delo nadaljevati. Obravnavali bi vprašanje bodoče šole in vzgoje. To važno vprašanje bi morali obravnavati ločeno od organizacijskih vprašanj. Toda do tega ni prišlo zaradi vdora okupatorja in izdajalcev v Črnomlju.

Trobente in plat zvona so že zgodaj jutraj prebudile speče Črnomelce. Vsak se je spraševal: »Kaj neki to pomeni?« Tega niso bili navajeni, saj so že preko enega leta živeli svobodno. Zunaj je bilo turobno in pričelo je močno deževati.

Pohiteli smo na trg pred okrožje. Tam smo zvedeli, da prodirajo tri sovražne kolone proti Beli Krajini in da je treba Črnomelj evakuirati. Ena kolona je prodirala iz smeri Kočevja, druga iz Novega mesta in ena baje z onstran Kolpe s hrvaške strani.

Takoj smo vedeli, da z našim nadaljnjim delom ne bo nič. Glavni štab NOV je odredil evakvacijo svojih ustanov, zlasti skladišč in drugih ter bolnice v Kanizari. S tovarišem Hudalesom sva pomagala nositi ranjence iz bolnice v Kanizari in sva nosila tovariša Kvedra Dušana-Tomaža, ki je bil ranjen ob priliki preizkušnje angleškega orožja, pri čemer je našel smrt narodni heroj France Rozman-Stane. Ranjenec

je potem prevzela posebna ekipa in jih je spravila na varno. Tudi drugi so pomagali, kjer je bilo le potrebno. Tako so se tudi prosvetni delavci izkazali pri tem poslu. Tovariš Rojce, ki je bil intendant v Črnomlju, nam je delil cigarete in dežne plašče, saj je dež vedno huje lil in smo bili že precej mokri. Ta plašč mi je kasneje večkrat prišel prav in ga imam še danes za spomin.

Naša skupina, v kateri smo bili tovariši Winkler Venčeslav, Mencej Martin, Hudales Zoran, Plišč Joco, Kopač Zora, Dernač Vladio, jaz in še nekateri, katerih imen se ne spominjam več, je krenila proti Suhorju. Hodili smo precej časa, dež je lil venomer, dokler nismo bili sigurni, da smo varni. V neki vasi smo zavili v kmečko hišo, kjer je bilo toplo, da se malo ogrejemo in posušimo. Bili smo lačni in gospodinja je skuhala krompir v oblikah.

Sedli smo okrog mize in nadaljevali s konferenco. Spominjam se, da sva s tovarišem Winklerjem, s katerim sva že poleteli v Suhi Krajini razpravljala o tem, sprožil vprašanje nižeorganiziranih šol in splošne izobrazbe otrok na takih šolah. Okrog tega vprašanja smo razvili zelo široko diskusijo in ugotovljali, da bomo morali prav tem šolam v novi družbi posvetiti največ pozornosti, če bomo hoteli enakomerno dvigniti raven znanja in izobrazbo slovenskega otroka. Vsak je prispeval svoje mnenje, saj nas je bila večina takih, ki smo po

več let poučevali na takih šolah. Medtem je gospodinja skuhala krompir. Skromna jed tega dne nam je zelo teknila in topila soba nam je vsem prijala, tako da smo zelo živahno diskutirali in se živeli v šoli in v duhu smo bili vsi med bivšimi učenci. Živahen razgovor je prekinil nenavaden dogodek.

Sedel sem pri oknu in nena-doma mi je udarila na uho nemška govornica. »Fantje! Svabil sem vzklilnil. «Čujem nemško govornico!« Vsi so poskočili in pri-sluhnili, zgrabili orožje in svoje reči.

Prvi sem bil v veži in previdno odprl vežna vrata, da bi videl kaj je in kako se bomo rešili iz situacije. Toda o kakih Svabilih ni bilo ne duha ne sluha, pač pa je bila vas polna partizanov. Stopil sem ven in ugotovil, da je prišel v vas avstrijski partizanski batal-jon, ki so ga formirali. Občleni so bili v partizanske uniforme, le na rokavih so imeli avstrijski grb. In ti so govorili nemški in nas tako prestrašili.

No, nevarnosti ni bilo, strah se je polegel in vrnilo smo se v sobo ter nadaljevali z delom. Prej smo se malo smejali na račun takih Svabov. Proti večeru so prišli v vas tudi tečajniki iz Do-blič in tako se je naše število povečalo. Med njimi je našel to-variš Hudales tudi svojo ženo Danico, ki je poučevala v tem tečaju, s katero se že dolgo časa nista videla.

Prenočevali smo v nekem

skednju na slami; zelo nas je zeblo, ker je bilo vse vlažno in naša obutev ter obleka tudi, slama pa prav tako.

Medtem ko smo mi lepo raz-pravljali v majhni vasi pri Su-horju, je maloštevilna patrila domobrancev vdrla v Črnomelj, kajti večje enote se niso upale spustiti v kotlino, ker so se bale obkolitve. Gotovo so zvedeli, kaj je bilo v Črnomlju, kajti spravili so se nad lepo poslopje meščan-ske šole in ga zažgali. Poleg tega so divjali po mestu, pretepali ljudi in neko žensko celo ustrelili.

Naše brigade, ki so se naha-jale v glavnem okrog Dolenjskih Toplic in blizu Novega mesta, so takoj nastopile in pregnale so-vražnika iz Bele Krajine. Sovraž-nim enotam iz Kočevja so postavi-li močne zasede pri Koprivniku in jih pošteno nažgale, tako da so edince, ki jih je vodil sam Rupnikov sin, popolnoma razbite in brezglavo bežale v zavetje po-stojanke Kočevja.

Tako je končal njihov klavrní pohod v Belo Krajino. Nam pa so vseeno zmešali delo, tako da nismo mogli končati celotnega progra-ma. Vsekakor pa smo se lepo po-menili v tovariškem vzdušju in rešili mnogo vprašanj, ki smo jih po osvoboditvi pričeli realizirati.

Naša skupina je naslednji dan krenila domov. Premraženi, brez hrane, smo se podali na dolgo pot. Toda šli smo z občutkom, da smo zopet napravili nekaj nove-

ga, da smo napravili nadaljnji korak v novo življenje, saj smo vsi čutili, da bo svoboda kmalu zasijala. Prav zaradi tega smo šli z lahkim koraki, zavedajoč se, da bomo načrte, ki smo jih analizirali tudi lahko kmalu uresničevali.

Zvečer smo prišli v neko vas, imena se ne spominjam več, pod Semičem. Morali smo prenočiti. Krenili smo v hišo sredi vasi, kjer nas je prijazno sprejela gos-podinja. V njeni hiši je bila tudi šola in stanovanje učiteljice. Prenočili smo v njeni sobi, kamor smo nanosili nekaj slame. Gospo-dinja pa nam je skuhala dobre žgance, tako da smo kar dobro zadovoljili krulčim želodcem.

Drugo jutro smo sobo lepo pospravili, učitelji smo se lepo zahvalili s pismom za prijetno prenočišče, ki smo si ga kar sami vzeli. Krenili smo proti našim bazam. Končno pa smo ugotovili, da smo si na tej poti nabrali uši, da smo se jih komaj rešili.

Mislím, da je bil kljub mot-njam in naši odisejdi ustanovni občni zbor strokovne zveze učitel-jev in profesorjev popolnoma uspel. To je rojstni dan našega sindikata in prosvetni delavci smo končno dobili v okviru ve-like množične organizacije delo-vnih ljudi tudi svoje organizirano mesto. In to smo dosegli le na ta način, da smo se ramo ob ramo z ostalimi delovnimi ljudmi bo-rili za nov družbeni red in za boljše življenje.

Vilko Kolar-Domen

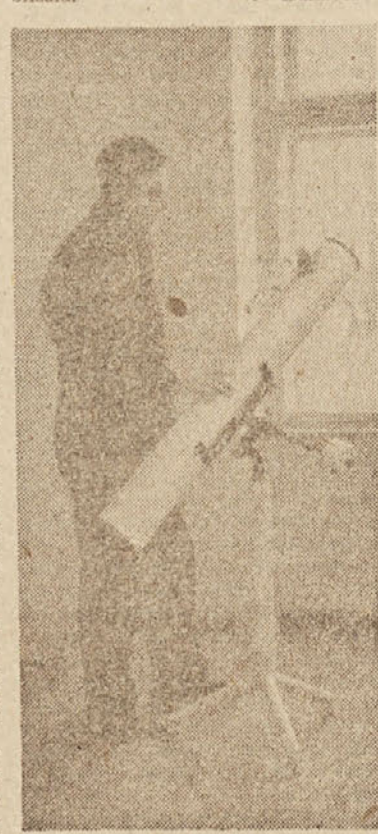
KJE NABAVLJAJO ŠOLE astronomske daljnogleda

Zanimanje za vesoljstvo zaradi vedno večjih uspehov tehnike in oprema, da bo človek sam kmalu poletel iz območja zemlje tja do Lune, Marsa in morda še dlje, bolj in bolj raste. Zato me tudi rane šole večkrat povprašujejo, kako bi pridobile za svoje zavode primeren daljnogled, s katerim bi bilo mogoče podrobno pregledati Luno, videti oblike bližnjih in oddaljenih planetov in množice zvezd in nekatere njihove posebnosti.

Za šolsko uporabo ni treba velikega daljnogleda; zadostuje, da ima vsaj tri povečave, nekako 50-, 80- in 120-kratno. Če imamo 120-kratno povečavo, je to za šolo že zelo mnogo. S 120-kratno povečavo vidimo ob opoziciji celo snežno kapico na marsu. S 50-kratno povečavo že prav lepo pregledamo Lunino površino, kraterje, gorovja in celo žarkovje okoli nekaterih kraterjev. Z isto povečavo vidimo projicirano na zaslon, brez škode za oči, sončne pege, balde in zrnatost sončnega površja. Prav tako lepo zasledujemo naraščanje in pojanje Venerinih faz, kroženje Jupitrovih satelitov pri 120-kratni povečavi pa prav lepo tudi Saturnov kolobar. Z velikostjo daljnogleda objektivna raste tudi število vidnih zvezd, ki hitro naraste v stotine in več. Za opazovanje dvojnic, nekaterih meglic raznih zvezdnih kopie ne rabimo velikih povečav, važnejši je premer objektiv.

Šolski daljnogled ne sme biti pretežak, ker si more le redkokatera šola postaviti daljnogled za stalno na streho, četudi je to mogoče, ne da bi bili stroški preveliki. Vendar je le važno, da se premika daljnogled na paralaktičnem stojalu, katerega glavna gibalna os je obrnjena proti nebesnemu severu. To silno olajša delo in razkazovanje večjemu številu dijakov in drugih ljudi. Cena je nekoliko višja, delo pa zato neprimerno lažje kakor na azimutalnem stojalu. Sedaj pa k vprašanju, kje dobiti daljnogled. V USA izdelujejo številne tovarne velike množice primernih daljnogledov za šole in amateure. Največ tozadovnih inšerativ ima krasna astronomska revija Sky & Telescope. Trdka Unitron ponuja sedaj že 17 vrst daljnogledov, od 75 dolarjev dalje. Za malo višjo ceno — 225 dolarjev — se dobi že daljnogled s petimi povečavami, na paralaktičnem stojalu, kakor naša šola za šolske potrebe. Druge tvede ponujajo sestavne dele z navodili, da si vsako šola za majhno ceno naredi zelo uporaben daljnogled. Izmed mnogih drugih trdkih moram omeniti tudi na mnogo bližji vir: Franckische Verlagshandlung v Stuttgartu prav tako nudi za razmeroma majhno ceno zelo dobre prenosne daljnogleda na paralaktičnih stojalih za amateure in šole. Ponuja refraktorje — daljnogleda z objektivni — in reflektorje — daljnogleda z zrcalom. Obe vrsti zopet sestavljene in celo z dobrih krogov v celoti in v rektascenziji, ali pa v posameznih delih za sestavljanje po priloženem

navodilu. (Cenik na gornji naslov zastavlja.) Ker po novejših predpisih carina za znanstvene instrumente na šolah odpade, je mogoče z malo dobre volje marsikateri šoli nabaviti kak dober daljnogled. Od njega ne bi imeli korist samo učenci in dijaki, ampak tudi drugi ljudje, ki zelo žele naložiti pogledati v vesoljstvo. Ki nam ga je tehnika že precej približala.



Pomočnik ravnatelja osnovne šole v Bohinjski Bistrici tov. Egon Mihelič je daljnogled, ki ga vidimo na sliki, sam napravil. Iz Amerike je dobil za nizko ceno parabolno zrcalo, ki ga je sam še natančneje izbrusil. Sestavlil okularje ter s pomočjo vodovodnih cevi, raznih vijakov in drugega naredil izvrsten reflektorski daljnogled, ki je tako precizen, da pokaže celo težko najdljivo drobno obročasto meglico v Liri!

»Dan velike metle«

Zveza prijateljev mladine je z Jugoslovanskimi pionirskimi igrami razgibala življenje naših otrok. Da bi se s svoje strani obogatili te igre, je CO RKJ pripravil za svoj Podmladek akcijo »DAN VELIKE METLE«.

Akcija »Velika metla« črpa svoj program iz bogate vsebine dela PRK. Ta dan bi bil poved, da naučimo otroke preko igre reda, higijene, tovarniške vrljivosti, medsebojne pozornosti, pravega odnosa do starejših, in validov, prirode itd. Saj bi morala »Velika metla« pomesti vse umazanijo, nered, netovarištvo, surovost,

predznanost, vse, kar ni lepega in vrednega v otrokovem življenju. Podoben program za to akcijo je prejel v teh dneh vsaka organizacija PRK na solah v Sloveniji. Program je tako pester, bogat in obsežen, da bo lahko Podmladek izbral svojim prilikam primeren način praznovanja. Tovariši vzgojitelji! Pred nami so prazniki ob 20-letnici vstaje, prazniki Podmladka 8. maj, teden RK, dan mladosti in še mnogo drugega. Če boste pomagali Podmladku, se bo lahko v teh dneh polno in bogato vključil v celotno praznovanje.

Potovanja v tujino

Komisija za zveze s tujino pri Sindikatu prosvetnih in znanstvenih delavcev Jugoslavije pripravlja v času šolskih poletnih naslednja potovanja:

1. **ITALIJA** — Rim, Firenze, Benetke
Potovale bodo tri skupine po 40 prosvetnih delavcev, ki bodo v Italiji po 9 dni.
Prva skupina odpotuje iz Beograda 4. julija ob 15.30, druga skupina odpotuje iz Beograda 8. julija ob 15.30, tretja skupina odpotuje iz Beograda 12. julija ob 15.30.
Cena za potovanje znaša 43.200 din za osebo.

2. **AVSTRIJA** — Dunaj
Potovali bosta dve skupini po 30 do 40 prosvetnih delavcev, ki bodo na Dunaju po 7 dni.
Prva skupina odpotuje iz Beograda 3. julija ob 13.36, druga skupina odpotuje iz Beograda 18. julija ob 13.36.
Cena za potovanje je 35.500 din za osebo.

3. **LONDON** — tečaj za predavatelje angleškega jezika
Skupina 30 prosvetnih delavcev — predavateljev angleščine — bo v Londonu tri tedne.
Skupina odpotuje iz Beograda 14. julija ob 23.00.
Cena za to potovanje je 85.000 din za osebo.

V navedenih cenah je vračunano: vizumi za potni list tujih držav, rezervacija prostora v vlaku, vozna karta od meje do kraja bivanja to nazaj do meje, stanovanje in hrana v tujini (v Italiji in na Dunaju je plačan zajtrk in večerja).

V ceni za Italijo in Dunaj je vračunano tudi »džeparac« za cca 7000 lir oziroma cca 500 šilingov. Za potovanje v London ta denar ni vračunan (vračunani so stroški tečaja in stroški dnevnega penzionarja). Zato bodo udeleženci tega tečaja doplačali še znesek 22.775 din za devize, s katerimi bodo sami razpolagali.

Za vsa navedena potovanja je potrebno dobiti potni list pri Tajnistvu za notranje zadeve OLO-jev s turističnim vizumom.

Prijave bomo sprejemali do vključno 8. maja 1961. Prijava mora potrditi oziroma priporočiti odbor sindikalne podružnice, kjer je prijavitelj.

član včlanjen v sindikalno organizacijo. Prijav bomo sprejemali na bomo upoštevati. V prijavi je treba navesti: ime in priimek; očetovo ime; ime in deklinski priimek matere; datum in kraj rojstva, zvanje; naslov stanovanja; naslov ustanove, kjer je prijavitelj zaposlen; svojeradni podpis.

Za navedena potovanja se lahko prijavi vsi člani Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev Jugoslavije.

Ko bo prijavitelj član obveščen, da bo potoval v tujino, bo moral takoj nakazati znesek 3000 din kot predujem za potovanje v tujino. Ta znesek se bo vračunal v ceno potovanja. Vsak član bo dobil po prejemu obvestila, da bo potoval s skupino naših članov v tujino, vsa navodila za potovanje iz Beograda.

Po prejemu obvestila za potovanje v tujino bo vsak član plačal polovico cene (prosvetni delavec, ki bodo potovali v London tudi znesek 22.775 din za nakup deviz), ostali znesek pa bodo člani vplačali ali pred odhodom v tujino, ali pa v mesečnih obrokih najkasneje do 10. decembra t. l. (za kar bo potrebno predložiti menico).

Opomba: V tujino bodo potovali lahko le oni naši člani, ki se niso v letosnjem letu izkoristili dovoljenih deviznih sredstev.

Prijave za navedena potovanja pošljite na naslov: Sindikat prosvetnih in znanstvenih delavcev Slovenije — Ljubljana — Cufarjeva 3.

REPUBLIKSKI ODBOR

»PROSVETNI DELAVEC«
Izdaja Republiški odbor Sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev LRS — List izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Uredniški odbor — Odgovorni urednik: Drago Ham — Naslov uredništva: Ljubljana, Kopitarjeva 2 — Telefon uredništva: 33-722, interno 363 — Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva ul. 1 — Telefon uprave: 22-284 — Poštni predal: 335-VII — Letna naročnina 400 dinarjev — Številka tekočega računa: 600-70/3-140 — Tiska CZP »Ljudska pravica«

NATEČAJ

Sekretariat Sveta za šolstvo LR Slovenije razpisuje natečaj za izdelavo osnutka plakata za republiško razstavo učil, učnih pripomočkov in opreme pod naslovom »Za sodobno šolo«.

Vsebina plakata, napis, čas, prostor in kdo razstavo prireja, je razvidno iz današnjega priobčenega »Vabila na republiško razstavo — Za sodobno šolo«.

Velikost osnutka plakata naj bi bila 70 cm X 100 cm v treh barvah.

Natečaja se lahko udeleže dijaki srednjih splošnoizobraževalnih in strokovnih šol in študenti visokošolskih ustanov, ki naj pošljejo osnutke s priloženim naslovom v zaprti kuverti do 15. junija 1961 na naslov: Sekretariat Sveta za šolstvo LR Slovenije, Zupancičeva 3/IV.

Nagrajeni bodo trije najboljši osnutki z nagradami 30.000 din, 20.000 din in 15.000 din. Prvonagrajeni osnutek bo odkupljen za ceno 10.000 din.

Oceno izvrši za to postavljena komisija pripravljalnega odbora.

Vse druge informacije daje Sekretariat Sveta za šolstvo LR Slovenije, Zupancičeva 3/IV — telefon 22-081/79.

SEKRETARIAT SVETA ZA ŠOLSTVO LRS

Za poglobitev šolskega dela

PRIPOROČAMO:

ERNEST TIRAN:	
Pomenki	550 din
BREZOVAR-POLENEC:	
Šole in muzeji	600 din
DR. IVO TOLIČIČ:	
Otroka spoznamo v igri	500 din
DR. MIHAJLO ROSTOHAR:	
Začetno čitanje po analitični metodi	750 din
TONE LJUBIČ:	
Okoli Krima	45 din

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE



LJUBLJANA, MESTNI TRG 26

SAP TURIST

VAS VABI

Republiški odbor sindikata prosvetnih in znanstvenih delavcev prireja v organizaciji SAP-TURISTA sledeča potovanja v inozemstvo:

Začetkom julija:

DUNAJ, GRAZ, SALZBURG, GROSSGLOCKNER, MÜNCHEN, INNSBRUCK, SALZBURG
DOLOMITI, CORTINA, BOLZANO, VERONA, BENETKE, ATENE, SOLUN. (Rok prijav 25. IV. 1961)
CARIGRAD, SOFIJA. (Rok prijav 25. IV. 1961)
KÖBENHAVN, HAMBURG, MÜNCHEN

Koncem avgusta:

AZURNA OBALA, NICA, CANNES, MONTE CARLO
ŠVICA, ZÜRICH, BERN, LAUSANNE, JUNGFRAUJOCH

Za vse omenjene izlete sprejema prijave SAP-TURIST, Ljubljana, Miklošičeva 17 (tel. 30-645), kjer dobite vse ostale informacije.

Bogat izbor knjižnih nagrad za konec šolskega leta

Ob koncu šolskega leta boste nagradili najboljše učence za njihove uspehe. Založba MLADINSKA KNJIGA vam želi pomagati pri izboru ter vam svetuje za izbor naslednjih knjig:

SLIKANICE:		izv. kart.		Bevk F.: Smeh skozi solze	520 din	ZBIRKA GLOBUS		
izv. kart.	Leaf Munro: Zgodba o Ferdinandu	190 din	izv. kart.	Bulajić S.: Krilata karavana	385 din	izv. ppl.	Piccard A.: Z batiskafom na dnu morja	400
izv. kart.	Fatio Louise: Srečni lev	420 din	izv. kart.	Svajncer J.: Iznajditelj	390 din	izv. ppl.	Savnik D.: Svet nasprotij	950
izv. br.	Smit Jože: Kdo živi v tej hišici?	490 din	izv. br.	Suhi D.: Nevidne pasti	320 din	izv. ppl.	Tazieff H.: Ogenj in voda	1110
izv. br.	Fran Levstik: Martin Krpan	390 din	izv. kart.	Jirsak P.: Lunini otroci	690 din	izv. ppl.	Sekelj T.: Nepal odpira vrata	1400
izv. br.	Valjavec Matija: Pastir	295 din	izv. ppl.	Beljajev A.: Zvezda Kee	550 din	ZBIRKA PRIRODA IN LJUDJE		
izv. kart.	Valjavec Matija: Pastir	590 din	izv. kart.	Lem S.: Magellanov oblak	790 din	izv. br.	Polenec A.: Narava v muzeju	390
izv. br.	Grigor Vitez: Maksimir	310 din	izv. kart.	Verne J.: V 80 dneh okoli sveta	490 din	izv. br.	Nikolić M.: Pod morsko gladino	450
izv. kart.	Winkler Venčeslav: Ukradena svetilka	310 din	izv. ppl.	Malenšek M.: Tecumseh	975 din	izv. ppl.	Kunaver P.: Kraski svet in njegovi pojavi	295
izv. br.	Winkler Venčeslav: Ukradena svetilka	180 din	izv. br.	Boguszewska H.: Za zelenim nasipom	435 din	izv. br.	Ramovš A.: Geološki izleti po Sloveniji	290
CICIBANOVA KNJIŽNICA:			izv. kart.	Čapek K.: Dašenka Minda	490 din	izv. br.	Gamov G.: Rojstvo in smrt sonca	590
izv. kart.	Mihelič Mira: Štirje letni časi	290 din	izv. ppl.	Mauvois A.: Debelini in suhokraki	490 din	izv. br.	Cermelj L.: Z raketo v vesolje	370
izv. br.	Peroci Ela: Breskve	340 din	izv. ppl.	Adamič E.: Otok galebcev	460 din	izv. ppl.	Adlešič M.: Svet svetlobe in barv	1950
izv. kart.	Skakavac Olga: Srečanja s Titom	170 din	izv. kart.	Gruđen I.: Na krasu	250 din	izv. ppl.	Grabrijan D.: Kako je nastala sodobna hiša	2400
izv. br.	Bevk France: Pastirici pri plesu in kresu	590 din	izv. br.	Kajzer J.: Erazem potepuh	580 din	izv. ppl.	Križanič F.: Križem po matematiki	950
izv. br.	Andersen H. Ch.: Palčica	240 din	izv. kart.	Sutcliffe R.: Ščitni obroč	650 din	izv. br.	Detela L.: Osvajanje neživega sveta	1400
izv. ppl.	Bevk France: Pisani svet	550 din	izv. ppl.	Schnabel E.: Po sledovih Ane Frank	590 din	izv. br.	Vasiljev M.: Reportaža iz 21. stoletja	520
izv. ppl.	Bevk France: Ob morju in Soči	585 din	izv. br.	Behounek F.: Brodolomci v vesolju	590 din	izv. br.	Peierls R. E.: Zakoni narave	800
izv. ppl.	Se pomnite tovariši!	750 din	izv. br.	Peisson E.: Edgarjevo potovanje	1250 din	izv. ppl.	Ramovš A.: Zemlja skozi milijone let	1100
izv. ppl.	Korczak Janusz: Kralj Matjažek prvi	850 din	izv. kart.	Matošek M.: Po sledi ladijskega dnevnika	1490 din	Priročniki:		
izv. ppl.	Zupanc Lojze: Palček v čedri	560 din	izv. ppl.	Gorki M.: Mati I. — II. del	580 din	izv. br.	Vodnik skozi čas in družbo	280
izv. ppl.	Martić A.: Deček in gozd	550 din	izv. br.	Goldoni C.: Krčmarica	290 din	Pomožni učbeniki:		
izv. kart.	Jurca B.: Okoli in okoli	530 din	izv. br.	M. de Carvantes: Don Kihot	190 din	izv. br.	Ljubljana v ilegali	900
izv. kart.	Tuvin J.: Lokomotiva	520 din	izv. ppl.	Dante A.: Pekel	690 din	IZ ŽIVLJENJA RASTLIN IN ŽIVALI		
izv. kart.	Puškin A.: Pravljice	590 din	izv. br.	Ljudska epika	195 din	izv. ppl.	Matjašič S.: Iz življenja najmlajših	280
izv. ppl.	Lofting H.: Cirkuski voz dr. Dolitla	625 din	izv. br.	Kozarac J.: Mrtvi kapitali	195 din	izv. ppl.	Polenec A.: Nastanek življenja	1100
izv. ppl.	Barrie J. M.: Peter Pan	695 din	izv. br.	Sotokles: Kralj Ojdipus	195 din	izv. ppl.	Žel M.: Dvoživke in plazilci	380
izv. kart.	Peroci E.: Ptice so odletele	650 din	izv. ppl.	Homar: Iljada	400 din	izv. ppl.	Žel M.: Iz življenja sesalcev	400
izv. kart.	Winkler V.: Kolesar Matejko	590 din	izv. br.	Prešeren F.: Pesmi in pisma	300 din	izv. ppl.	Žel M.: Morski svet	380
izv. ppl.	Nosov N.: Neznalčkove dogodivščine	840 din	izv. br.	Krleža M.: Balade Petrice Kerempuha	200 din	izv. ppl.	Skerl B.: Nevšečno sorodstvo	380
izv. kart.	Vogelnik M.: Babica je najmlajša	790 din	izv. br.	Montaigne M.: Eseji	200 din	ZBIRKA SIGMA		
izv. kart.	Čapek J.: O piščku in mucki	520 din	izv. kart.	Kri v plamenih	400 din	izv. br.	Vadnal A.: Verjetnostni račun	620
izv. kart.	Zagorski C.: Pisma na moj naslov	840 din	izv. kart.	Upor	500 din	izv. br.	Prijatelj N.: Uvod v matematično logiko	450
izv. ppl.	Ciganske pravljice	790 din	LEVSTIKOV HRAM			izv. br.	Križanič F.: Elektronski računalniki	900
izv. ppl.	Pančatantra	850 din	izv. ppl.	Černiševski N. G.: Kaj delati	1150 din	LIKOVNI ZVEZKI		
izv. ppl.	Kitajske pravljice	890 din	izv. ppl.	Lasage R. A.: Zgodbe Gila Blasa	1390 din	izv. br.	Menaše L.: Holandsko slikarstvo	450
izv. ppl.	Črnske pravljice	830 din	izv. ppl.	van Loon: Rembrandt	2300 din	KOMISIJA		
izv. ppl.	Novogrske pravljice	980 din	KNJIŽNICA ZA MLADINO			izv. ppl.	Vaštetova I.: Izobčenec	1450
izv. ppl.	Madžarske pravljice	970 din	izv. br.	Nikolić M.: Prstan z rožo	440 din	izv. ppl.	Bevk F.: Domačija	580
izv. ppl.	Verne J.: 20.000 milj pod morjem I. — II. del	320 din	izv. ppl.	W. de la Mare: Tri kraljeve opice	795 din	izv. br.	Bašković M.: Nepokorjeni bregovi	230
izv. cpl.	Babula V.: Planet treh sonc	400 din	izv. ppl.	Daudet A.: Zastavonoša	2200 din	izv. ppl.	Jurčič J.: Klosterski žolnir	665
izv. cpl.	Smahelova H.: Mladost na krilih	400 din	izv. kart.	Kajzer J.: Mimo dnevnega načrta	380 din	IZPOLNJENO NAROČILNICO oddajte v najbližji knjigarni ali jo pošljite na upravo založbe Mladinske knjige, Ljubljana, Wolfova 12 (dvorišče).		
izv. ppl.	Dolinar B.: Dvojne počitnice	400 din	izv. kart.	Koš E.: Veliki mak	490 din			
izv. ppl.	Vandot J.: Kekec nad samotnim breznom	400 din	izv. ppl.	Wildter T.: Marčeve ide	1220 din			
izv. kart.	Prežihov V.: Solzice	400 din	izv. ppl.	Bevk F.: Mladost med gorami	1250 din			
KNJIŽNICA ZA SOLARIE:			KNJIŽNICA ŠKOLJKA					
izv. kart.	Bevk F.: Spodobno se obnašaj	150 din	izv. br.	Askenazy A.: Indijansko poletje	340 din	izv. ppl.	Vaštetova I.: Izobčenec	1450
izv. kart.	Bevk F.: Razbojnik Saladin	485 din	izv. kart.	Kästner E.: Ko sem še majhen bil	580 din	izv. ppl.	Bevk F.: Domačija	580
			izv. kart.	Radenković D.: Državniki naših dni	490 din	izv. br.	Bašković M.: Nepokorjeni bregovi	230
						izv. ppl.	Jurčič J.: Klosterski žolnir	665